

Rp. ๕40/๕๐/8

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. . . .
(ฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

ในโครงการวิจัย

เรื่อง

การยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อการปฏิรูปการเมือง

โดย

ศูนย์กฎหมายและการพัฒนา
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มกราคม 2542

เสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.
(ฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

ในโครงการวิจัย

เรื่อง

การยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อการปฏิรูปการเมือง

โดย

ศูนย์กฎหมายและการพัฒนา
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มกราคม 2542

เสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

9 กุมภาพันธ์ 2540

ร่าง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

PDG 4010018

หมวด 1

บททั่วไป

มาตรา 1 ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้

มาตรา 2 ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุข

มาตรา 3 อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรง
ใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลทั้งสาม และการออกเสียงประชามติ ตามบทบัญญัติ
แห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 4 ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเชื้อชาติหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครอง
แห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา 5 บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัติ
นั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

หมวด 2

พระมหากษัตริย์

มาตรา 6 องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

มาตรา 7 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา 8 พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

มาตรา 9 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา 10 พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบแปดคนประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 11 การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ดี การให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ดี ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรีหรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 12 องคมนตรีต้องไม่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา 13 ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา 14 องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 15 การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

มาตรา 16 ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักรหรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดคนหนึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา 17 ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 16 ก็ดี ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นใดก็ดี ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดคนหนึ่งซึ่งสมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 18 ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 16 หรือมาตรา 17 ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา 16 หรือมาตรา 17 ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่งก็ดี ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสองก็ดี ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีชั่วคราว

มาตรา 19 ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา 16 หรือมาตรา 17 ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภาด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา 20 ภายใต้บังคับมาตรา 21 การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 และตามที่จะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะองคมนตรีจัดร่างกฎมณเฑียรบาลแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลเดิม ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระราชวินิจฉัย เมื่อทรงเห็นชอบและทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้งประธานรัฐสภาเพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา 21 ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาแจ้งแก่ประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบ และให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์พระรัชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง และเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา 20 ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในการนี้จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคหนึ่ง หรือให้ความเห็นชอบตามวรรคสอง

มาตรา 22 ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศอัญเชิญองค์พระรัชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ตามมาตรา 21 ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา 16 หรือมาตรา 17 หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทน

พระองค์ตามมาตรา 18 ววรรคหนึ่ง ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้ จนกว่าจะได้ประกาศอัญเชิญองค์พระรัชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคหนึ่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่ง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราวตามวรรคสอง ให้ผ่านบทบัญญัติมาตรา 18 ววรรคสาม มาใช้บังคับ

มาตรา 23 ในกรณีที่คณะองคมนตรีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 17 หรือมาตรา 21 ววรรคสอง หรือประธานองคมนตรีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 18 ววรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือมาตรา 22 ววรรคสอง และอยู่ในระหว่างที่ไม่มีประธานองคมนตรีหรือมีแต่ปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ ให้คณะองคมนตรีที่เหลืออยู่เลือกองคมนตรีคนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ประธานองคมนตรี หรือปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 18 ววรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือมาตรา 22 ววรรคสาม แล้วแต่กรณี

หมวด 3

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 24 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ย่อมมีผลผูกพันโดยตรงต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ต้องเคารพและให้ความคุ้มครอง

มาตรา 25 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยกฎหมายในการที่รัฐธรรมนูญนี้ให้กระทำได้ ต้องเป็นไปเฉพาะเพื่อการตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและเพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น แต่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยกฎหมายที่กระทบถึงสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้น จะกระทำมิได้

กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นด้วย

ห้ามในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำไปใช้บังคับกับการใช้อำนาจขององค์กรอื่นของรัฐด้วย

มาตรา 26 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการให้คุ้ยหรือให้โทษแก่บุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางเพศ เหล่ากำเนิดหรือถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อมาตรา 62 หรือมาตรา 63 จะกระทำมิได้

มาตรา 27 บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

การใช้สิทธิทางการเมืองให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติ หรือตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระดับอปะชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา 28 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิการของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิการของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น

มาตรา 29 บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

มาตรา 30 ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนที่จจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ไ้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ โดยเฉพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบโดยเร็วภาคในวันเดียวกันกับวันที่ยื่นคำขอ

สิทธิที่จะสุทธธณั้คัดค้านการไม่ไ้ประกัน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลผู้ถูกคุมขังหรือถูกจำคุก ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควร

มาตรา 31 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย

การจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคล ไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้งข้อหาหรือเหตุและรายละเอียดตามสมควรในการที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานายความเป็นการเฉพาะตัวได้

การแจ้งข้อหาแก่บุคคลใด ๆ จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา

ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ดี พนักงานอัยการก็ดี บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังก็ดี มีสิทธิร้องต่อศาลท้องที่ที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่ยพอใจของศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที

มาตรา 32 ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

ในกรณีที่จำเลยถูกคุมขังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลและศาลยังไม่อาจมีคำสั่งหรือคำพิพากษาได้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่จำเลยถูกคุมขัง ศาลต้องสั่งปล่อยตัวจำเลยโดยมิหวั่นหรือไม่มีประกันตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 33 ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในคดีแพ่ง บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 34 บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา

ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการถูกทรมาน ขู่เข็ญ หรือใช้กำลังบังคับ หรือถ้อยคำที่เกิดจากการกระทำใด ๆ ที่ทำให้เป็นไปโดยไม่สมัครใจ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา 35 บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่ร้องขึ้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่าบุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อม

มีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับบรรดาสินทรัพย์ที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 36 การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจค้นเคหสถานก็ดี จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 38 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 39 การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การกั้นจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการผังเมือง เพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม เพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอื่นตามวรรคหนึ่งและโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดเชยไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้

การห้ามทำการพิมพ์หรือเสนอข่าวทางสถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลที่วินิจฉัยคดีตามอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นตามวรรคสอง

การตรวจข่าวหรือบทความในหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ก่อนโฆษณา จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นตามวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ล้วนเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา 41 พนักงานหรือลูกจ้างในกิจการหนังสือพิมพ์ กิจการวิทยุกระจายเสียง หรือกิจการวิทยุโทรทัศน์ของเอกชน ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามมาตรา 40 โดยไม่ตกอยู่ภายใต้สาณัติของเจ้าของกิจการนั้น

ภายใต้บังคับมาตรา 68 ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างในกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือกิจการวิทยุโทรทัศน์ของรัฐ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามมาตรา 43 โดยไม่ตกอยู่ภายใต้สาณัติหรือคำสั่งของรัฐ

มาตรา 42 การดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ที่เป็นของเอกชน ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดให้มีองค์กรควบคุมจรรยาบรรณต้องคำนึงถึงตัวแทนจากสามฝ่าย ได้แก่ ตัวแทนของพนักงานหรือลูกจ้างที่อยู่ในกิจการดังกล่าว ตัวแทนของประชาชนผู้รับข่าวสาร และตัวแทนของรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 43 องค์การของรัฐที่ทำหน้าที่กำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ ต้องเป็นอิสระและต้องไม่เป็นหน่วยราชการ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 44 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรมเมื่อไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับและกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา

เสรีภาพในวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมือง

มาตรา 45 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 46 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการชุมนุมสาธารณะ เพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา 47 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

มาตรา 48 สิทธิของบุคคลในการรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการอนุรักษ์ศิลปประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมอันดีแห่งท้องถิ่น หรือเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารและพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การจำกัดสิทธิตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพสูงสุด

หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ จะต้องเคารพและส่งเสริมการกระทำใด ๆ อันอาจมีผลกระทบต่อศิลปประเพณี วัฒนธรรมอันดีของชุมชนท้องถิ่น

มาตรา 49 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 50 พรรคการเมืองมีภารกิจในการร่วมสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนชาวไทยให้เป็นปึกแผ่น การดำเนินกิจการและการจัดองค์การภายในพรรคการเมืองจะต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการ และการเลิกของพรรคการเมือง ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา 51 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยกว่าห้าร้อยคน ซึ่งเห็นว่ามีเจตหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะมีผลกระทบต่อนโยบายและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีเจตหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้มีมติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

มาตรา 52 การที่รัฐหรือบุคคลใดจะให้การสนับสนุนทางการเงินหรือประโยชน์อย่างอื่นแก่พรรคการเมืองหรือสมาชิกพรรคการเมือง การจำกัดวงเงินค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง การควบคุมการบริหารการเงินจากบุคคล การที่รัฐจะให้เงินหรือประโยชน์อย่างอื่นเพื่ออุดหนุนพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคการเมือง และการตรวจสอบสถานะทางการเงินของพรรคการเมือง ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา 53 พรรคการเมืองต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการ บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน และต้องแสดงโดยเปิดเผยซึ่งที่มาของรายได้และการใช้จ่ายประจำปีของพรรคการเมืองภายในวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี

รายงานตามวรรคหนึ่งเมื่อหัวหน้าพรรคและเลขาธิการพรรคของพรรคการเมืองนั้นได้ลงนามรับรองแล้ว ให้ส่งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในวันที่ 31 มีนาคมของปีถัดไป และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้ว ให้เปิดเผยต่อสาธารณะได้

มาตรา 54 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

มาตรา 55 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทาง และมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน สวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหาหรือโฆษณาแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปตั้งสาธารณชน อันเป็นการกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

มาตรา 57 บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพื่อการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ ในเมื่อการนั้นมีหรืออาจจะมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของตน และไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลตามมาตรา 56 หรือเป็นการขัดต่อมาตรา 62 หรือมาตรา 63 ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลซึ่งรวมกลุ่มเป็นชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจะได้รับผลกระทบจากการกระทำของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อการปะชาชาติประเพณี วิถีวัฒนธรรมสันติของท้องถิ่น หรือการรักษาสันติและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 59 บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานองค์การของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ หรือวินัย

มาตรา 60 สิทธิของบุคคลในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การจำกัดสิทธิตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

มาตรา 61 สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ย่อมได้รับความคุ้มครอง

ในกรณีที่สิทธิและเสรีภาพของบุคคลใดที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ ถูกละเมิดโดยการกระทำหรือละเว้นกระทำขององค์การของรัฐ บุคคลนั้นย่อมมีสิทธินำกรณีดังกล่าวเสนอให้ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาวินิจฉัย ในกรณีที่เรื่องนั้นไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลใด ให้ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม

สิทธิของบุคคลในการปกป้องสิทธิหรือประโยชน์ของตนเองในกระบวนการพิจารณาคดีทะเลาะเบาะแว้ง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 62 บุคคลหรือพรรคการเมืองจะใช้อิทธิพลและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ไม่ได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใช้อิทธิพลและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้บุคคลหรือพรรคการเมืองนั้นเลิกการกระทำดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวด้วย

หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา 63 บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 64 บุคคลมีหน้าที่ไปเลือกตั้ง

บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยมิได้แจ้งเหตุที่กีดกันไม่อาจไปเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้ง ต้องถูกบังคับให้ชำระค่าปรับ

การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้ง เมื่อรับและวิธีปรับ สิ้นบนนำปรับ และการนำค่าปรับไปอุดหนุนการเลือกตั้งและพหุผลการเมือง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 65 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศและรับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 66 บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

มาตรา 67 บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากร ชะลอเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พินิจและปกป้องคือปะและวัฒนธรรมของชาติ และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 68 บุคคลซึ่งเป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมความสะอาดและให้บริการประชาชน และมีหน้าที่วางตนเป็นกลางทางการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่และในการปฏิบัติการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน

หมวด 5

แผนนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา 69 รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เสกราช และบูรณภาพแห่งอาณาเขต

มาตรา 70 รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการพัฒนาประเทศ

มาตรา 71 รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล สร้างความเสมอภาคในโอกาสของบุคคล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลในการเมืองการปกครอง

รัฐพึงจัดระบบราชการ งานอื่นของรัฐ และกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองการปฏิบัติภารกิจตามวาระหนึ่ง

มาตรา 72 ในการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมและในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐพึงดำเนินการเพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

รัฐพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้และด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิต การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีและพึ่งตนเองได้

มาตรา 73 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม สนับสนุนการค้นคว้าวิจัย พัฒนาวិทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ และส่งเสริมศิลปและวัฒนธรรมของชาติ

มาตรา 74 รัฐพึงคุ้มครองและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางชน ก่อเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย จัดสวัสดิการให้คนพิการและคนชรา และพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและสถาบันแห่งชุมชน

มาตรา 75 รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา 76 รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุขและการสังคมสงเคราะห์

มาตรา 77 รัฐพึงจัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง จัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และพนักงานของรัฐ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ และเสริมสร้างความมีประชาธิปไตย

มาตรา 78 รัฐพึงส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ

มาตรา 79 รัฐพึงดำเนินการให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม จัดสิทธิในที่ดินและแหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรมให้เกษตรกรอย่างทั่วถึง และรักษามลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรกรให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด

มาตรา 80 รัฐพึงสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ลดกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และไม่พึงประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษามลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภค

รัฐพึงรวมมาตรการให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม และป้องกันการผูกขาดตัดตอนทั้งทางตรงและทางอ้อม

หมวด 6

รัฐสภา

ส่วนที่ 1

บททั่วไป

มาตรา 81 รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร
รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ข้อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 82 ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

ในกรณีที่ไม่มี่ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ประธานรัฐสภาได้ ให้ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภาแทน

ประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ และดำเนินการของรัฐสภาในกรณีประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามข้อบังคับ

ประธานรัฐสภาและผู้ทำหน้าที่แทนประธานรัฐสภาต้องเป็นกลางทางการเมือง
พรรคการเมืองย่อมไม่ผูกพันประธานรัฐสภาและผู้ทำหน้าที่แทนประธานรัฐสภา
รองประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้และตามที่ประธานรัฐสภา
มอบหมาย

มาตรา 83 ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอม
ของรัฐสภา

มาตรา 84 ภายใต้บังคับมาตรา 171 ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา
แล้วให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นสู่ทูลเกล้าฯถวายภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้น
จากรัฐสภา เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว
ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา 85 ร่างพระราชบัญญัติใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทาน
คืนมาจกรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาอาจปรึกษา ร่างพระราช
บัญญัตินั้นใหม่ได้ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวน
สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นสู่
ทูลเกล้าฯถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน
สามสิบวัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้บังคับเป็น
กฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

มาตรา 86 บุคคลจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกันมิได้

มาตรา 87 สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา 95(3)(4) (5)(6)(7)(8)
(10) หรือ (11) หรือมาตรา 116(3)(4)(5)(6)(7)(8)(10)(11) หรือ (12) แล้วแต่กรณี และ
ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของ
สมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธาน
แห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวในวาระหนึ่ง

มาตรา 88 การออกจากตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายหลังวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงก็ดี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงก็ดี ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่งหรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เว้นแต่เป็นกรณีที่เป็นกรณียุติการออกจากตำแหน่งเพราะเหตุที่ผู้นั้นได้รับเลือกตั้งมาโดยทุจริต ให้คืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ผู้นั้นได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว

ส่วนที่ 2

วุฒิสภา

มาตรา 89 วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกตามมาตรา 91 จำนวนสองร้อยคน และจากผู้ดำรงตำแหน่งในการบริหารราชการแผ่นดิน จำนวนเท่ากับจำนวนตำแหน่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 98

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาประเภทใดประเภทหนึ่งว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด และยังไม่ได้มีการแต่งตั้งขึ้นตามมาตรา 96 ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่

มาตรา 90 สมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์
- (3) ไม่เป็นสมาชิก เจ้าหน้าที่ หรือที่ปรึกษาของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง
- (4) ไม่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (5) ไม่เคยถูกศาลรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา 87 เพราะเหตุตามมาตรา 95(8) อันเนื่องมาจากเหตุตามมาตรา 109(7)(8) หรือ (12)

มาตรา 91 ให้มีอธิษฐานผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 90 และมีจำนวนตามที่กำหนดไว้ในวรรคสอง ทำหน้าที่ประชุมร่วมกันและออกเสียงลงคะแนนเลือกในระหว่างสมาชิกสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง เพื่อให้ได้สมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิตามจำนวนที่กำหนดในมาตรา 89 วรรคหนึ่ง

สมาชิกสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งให้มีจำนวนและที่มาจากการเสนอรายชื่อถึงต่อไป

- (๑) นายกรัฐมนตรีเสนอจำนวนสองร้อยคน
- (๒) ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเสนอจำนวนหนึ่งร้อยคน
- (๓) ที่ประชุมร่วมกันของสมาชิกสภาท้องถิ่นทั้งหมดที่มีอยู่ในจังหวัดเสนอจำนวนจังหวัดละยี่สิบคน

(๔) ที่ประชุมร่วมกันของสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและสมาชิกสภาเขตทุกเขตในกรุงเทพมหานครเสนอจำนวนยี่สิบคน

(๕) นิติบุคคลที่มีกฎหมายจัดตั้ง แต่มิใช่หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือองค์การทางศาสนา ทั้งนี้ ตามที่ประธานรัฐสภากำหนด เสนอจำนวนนิติบุคคลละยี่สิบคน
หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อและรวมและเลือกเกี่ยวกับผู้ซึ่งถูกเสนอชื่อ ให้เป็นไปตามที่ประธานรัฐสภากำหนด

ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับบัญชีรายชื่อครบถ้วน เพื่อให้สมาชิกสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิเลือกสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา 92 ให้สมาชิกสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่งมีสิทธิลงคะแนนเลือกสมาชิกสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกันเองได้ไม่เกินสามคน

สมาชิกสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกด้วยคะแนนสูงสุดลำดับที่หนึ่งถึงลำดับที่หกหรือให้เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิ

ในกรณีที่มีผู้ได้คะแนนเท่ากับกันอันเป็นเหตุให้มีจำนวนเกินสองร้อยคน ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการลงคะแนนใหม่เฉพาะผู้ได้รับคะแนนเท่ากับ เพื่อให้ได้สมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองร้อยคน ถ้ายังมีคะแนนเท่ากับกันอีก ให้ประธานรัฐสภาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก

หลักเกณฑ์และวิธีการในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามที่ประธานรัฐสภากำหนด

ให้ประธานรัฐสภาส่งนามนัสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 93 สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิมีกำหนดหกปีนับแต่วันเลือก

มาตรา 94 สมาชิกวุฒิสภาต้อง

- (๑) ไม่รับสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้น หรือเป็นผู้สัญญากับรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(๒) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจนั้น ปฏิบัติกับบุคคลอื่นในธุรกิจการงานตามปกติ

มาตรา ๙๕ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิสิ้นสุดลง เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) เสียสัญชาติไทย
- (๕) เป็นสมาชิก เจ้าหน้าที หรือที่ปรึกษาของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง
- (๖) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (๗) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๙๔
- (๘) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 109(1)(2)(3)(4) (7)(8) หรือ(12)
- (๙) รัฐสภามีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา 258 ในกรณีนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่รัฐสภามีมติ
- (๑๐) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา
- (๑๑) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๙๖ ภายในสามปีนับแต่วันที่มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๙๒ ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิต่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้สมาชิกสมัชชาผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับคะแนนโหวตถึงเกณฑ์ไป เป็นสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิแทน และในกรณีที่ผู้ได้รับคะแนนโหวตถึงเกณฑ์มีคะแนนตกเกิน ให้น้ำความในมาตรา ๙๕ วาระสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

สมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเข้ามาแทนนั้น ให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าที่กำหนดเวลาที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งแทนแทน

มาตรา ๙๗ ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบสามปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิเป็นครั้งแรก ให้สมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนครึ่งหนึ่งของสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดพ้นจากตำแหน่งโดยวิธีจับสลาก และให้ถือว่าการพ้นจากตำแหน่งนี้ เป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ

เมื่อสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งตามวาระหนึ่งแล้ว ให้ดำเนินการจัดให้มีสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 91 เพื่อดำเนินการเลือกตามมาตรา 92 ให้ได้สมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง สมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาผู้ทรงคุณวุฒิอีกได้

มาตรา 98 สมาชิกวุฒิสภาผู้ดำรงตำแหน่งในการบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบด้วยบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้

(๑) ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง และปลัดทบวง

(๒) ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ และผู้บัญชาการทหารอากาศ

สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้ดำรงตำแหน่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เริ่มนับเมื่อได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการบริหารราชการแผ่นดินตามวาระหนึ่ง และสิ้นสุดเมื่อพ้นจากตำแหน่งดังกล่าว

ส่วนที่ 3 สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 99 สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสี่ร้อยคน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบเลือกบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำ ขึ้นตามมาตรา 100 จำนวนสองร้อยคน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา 103 จำนวนสองร้อยคน

ในกรณีที่มิได้เหตุใด ๆ ทำให้การเลือกตั้งทั่วไปเสร็จได้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงสี่ร้อยคน ให้ถือว่าสมาชิกจำนวนนั้นประกอบเป็นสภาผู้แทนราษฎร แต่ต้องมีรายชื่อสมาชิกถึงจนครบจำนวนสี่ร้อยคนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มิได้ครบสี่ร้อยคน และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามานับอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

มาตรา 100 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบเลือกบัญชีรายชื่อ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยให้เลือกบัญชีรายชื่อใดบัญชีรายชื่อหนึ่งเพียงบัญชีเดียว และให้ถือเขตประเวศในเขตเลือกตั้ง

บัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่ง ให้พรรคการเมืองแต่ละพรรคจัดทำขึ้นพรรคการเมืองละหนึ่งบัญชี ไม่เกินบัญชีละสองร้อยคน และรายชื่อของบุคคลในบัญชีรายชื่อดังกล่าวจะต้องเป็นรายชื่อของบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 108 ต้องไม่ซ้ำกับรายชื่อในบัญชีที่พรรคการเมืองอื่นจัดทำขึ้น ไม่ซ้ำกับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา 103 และต้องจัดทำรายชื่อเรียงตามลำดับหมายเลข ทั้งนี้ ให้ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนวันปิดสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ในการนี้ที่รายชื่อของบุคคลในบัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่งซ้ำกับรายชื่อในบัญชีที่พรรคการเมืองอื่นจัดทำขึ้น หรือซ้ำกับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้บุคคลนั้นแจ้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าตนจะขอละสิทธิการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบใดในบัญชีใด และจะขอเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบใด หรือในบัญชีใด ทั้งนี้ ภายในสามวันนับแต่วันปิดสมัครรับเลือกตั้ง ในการนี้ที่ไม่มีการดำเนินการดังกล่าวมาในเวลาที่กำหนด ให้คณะที่สวดุคคนนั้นออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกแบบและทุกบัญชี

มาตรา 101 บัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดใดละแนบเสียงดีท้าวหรือละห้าของผู้นวให้สิทธิออกเสียงลงคะแนน ให้ถือว่าไม่มีผู้ใดในบัญชีนั้นได้รับเลือกตั้ง แต่นับบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดใดละแนบเสียงดีแต่ร้อยละห้าขึ้นไป ให้ถือว่าผู้นวรายชื่อในบัญชีของพรรคการเมืองนั้นได้รับเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในวาระสอง

บุคคลทั้งที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดจะถือว่าได้รับเลือกตั้งจึงเป็นการเลือกตั้งแบบเลือกบัญชีรายชื่อ เป็นจำนวนเท่าใด ไม่ใช้วิธีคำนวณตามสัดส่วนคะแนนเสียงที่บัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นได้รับ โดยให้ถือว่าบุคคลซึ่งมีรายชื่ออยู่ในบัญชีของพรรคการเมืองนั้นได้รับเลือกตั้งเรียงตามลำดับจากหมายเลขต้นบัญชีลงไปตามสัดส่วนที่คำนวณได้ สำหรับพรรคการเมืองนั้น

ในการนี้มีเหตุใด ๆ ทำให้ในระหว่างกาประชุมสภาผู้แทนราษฎร มีสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบเลือกบัญชีรายชื่อ มีจำนวนไม่ถึงสองร้อยคน ให้สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบเลือกบัญชีรายชื่อประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

มาตรา 102 การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบเลือกบัญชีรายชื่อ การประกาศรายชื่อผู้ซึ่งมีชื่อในบัญชีรายชื่อ การคำนวณและการจัดสัดส่วนและเศษที่เหลือ การประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งแบบเลือกบัญชีรายชื่อ และการเลื่อนผู้ได้คะแนนดีไปรับมอบแทนผู้ได้รับเลือกตั้งแบบเลือกบัญชีรายชื่อซึ่งพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 103 การเลือกตั้งสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้เลือกตั้งได้เขตละหนึ่งคน

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน โดยเฉลี่ยจำนวนราษฎรซึ่งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปฏิทินปีก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง ด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองร้อยคน

จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคนตามวรรคสอง ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน

เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดตามวรรคสามแล้ว ถ้าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่ครบสองร้อยคน จังหวัดใดมีพื้นที่เหลือจากการคำนวณตามวรรคสามมากที่สุด ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน และให้เพิ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนมีการดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีพื้นที่เหลือจากการคำนวณตามวรรคสามในลำดับรองลงมาตามลำดับ จนครบจำนวนสองร้อยคน

มาตรา 104 จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่ครบหนึ่งคน ให้มีเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินหนึ่งคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยจัดให้มีเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละหนึ่งคน

จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

มาตรา 105 ในการเลือกตั้งทั่วไป ให้ผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสหสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่แต่ละพรรคการเมืองจัดทำขึ้นเป็นพิเศษบัญชีเดียว และมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้หนึ่งคน

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งซึ่งว่างลงตามมาตรา 118 ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสหสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้หนึ่งคน

การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

มาตรา 106 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง และ

(3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งเป็นข้าราชการ พนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ นักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือผู้ประกอบอาชีพอื่น ที่มีถิ่นที่อยู่นอกภูมิสำเนาถิ่นเป็นเขตเลือกตั้ง ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองในเขตเลือกตั้งที่ตนมีถิ่นที่อยู่ในเขต ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญญัติ

มาตรา 107 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

(1) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(2) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(4) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

มาตรา 108 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบสามปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(3) ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นตามมาตรา 100 ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ตนเองมีชื่ออยู่ในบัญชีชื่อนั้นพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว

เมื่อพรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งแล้ว พรรคการเมืองนั้นหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้นจะถอนการสมัครรับเลือกตั้งมิได้

(4) มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น

(ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(4) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา

(จ) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี

มาตรา 109 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

- (1) ติดยาเสพติดให้โทษ
- (2) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
- (3) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 107(1)(2) หรือ(4)
- (4) เป็นบุคคลทุพพลภาพและเป็นใบ้
- (5) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
- (6) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปโดยได้พ้นโทษมาไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
- (7) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ
- (8) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ
- (9) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง
- (10) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น
- (11) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน
- (12) เคยถูกวิสามัญรมณ์มิให้มรดกอนจากตำแหน่งตามมาตรา 258 โศษณ์ไม่พ้นกำหนดห้าปีนับแต่รัฐสภาเริ่มตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง

มาตรา 110 เพื่อให้การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม ให้รัฐสนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) พิมพ์และโฆษณาและแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- (2) พิมพ์และจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
- (3) จัดหาสถานที่หาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้มีสมัครรับเลือกตั้ง
- (4) จัดสรรเวลาออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ให้แก่พรรคการเมือง
- (5) กิจกรรมอื่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด

หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งต้องให้อิทธิพลโดยเท่าเทียมและเสมอภาคกัน

การดำเนินการตามมาตรานี้โดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมือง หรือบุคคลอื่นนอกจากรัฐ จะกระทำมิได้

มาตรา 111 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้อง

(๑) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น

(๒) ไม่รับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้น หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(๓) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

มาตรา 112 อายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา 113 เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

มาตรา 114 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในสามสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

มาตรา 115 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา 116 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

- (1) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (2) ตาย
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 108(1)(2) หรือ (4)
- (5) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 109(1)(2)(3)(4)(7)(8)(9)(10)(11) หรือ (12)
- (6) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 111
- (7) ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี

(8) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้นให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ

(9) รัฐสภามีมติให้ถอดถอนจากตำแหน่งตามมาตรา 258 หรือศาลรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา 87 ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่รัฐสภาหรือศาลรัฐธรรมนูญมีมติ

(10) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิกและไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นที่มีสมาชิกของพรรคการเมืองนั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น

(11) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

(12) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา 117 เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่ตำแหน่งที่ว่างเป็นตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นตามมาตรา 100 ให้ประธานรัฐสภาประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในลำดับถัดไป เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทน

(๒) ในกรณีที่ตำแหน่งที่ว่างเป็นตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากทางเลือกแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา 103 ให้มีการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนนั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

มาตรา 118 ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้ว พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และมีจำนวนมากที่สุดในการประกาศพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่น้อยกว่า

หนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรในขณะแต่งตั้ง เป็นผู้ นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่ไม่มีพรรคการเมืองใดในสภาผู้แทนราษฎรมีลักษณะที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่มีเสียงสนับสนุนเท่ากัน ให้ใช้วิธีจับสลาก

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติดังกล่าวในวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง และให้นำบทบัญญัติมาตรา 135 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีเช่นนี้พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง

มาตรา 119 ภายใต้อำนาจหน้าที่บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ส่วนที่ 4

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 120 คณะกรรมการการเลือกตั้งประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกแปดคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของรัฐสภา

ให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 121 ประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (ก) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด และมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์
- (ข) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (ค) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 107 หรือมาตรา 109(1)(2)(4)(5)(6)(7) หรือ(8)
- (ง) ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (จ) ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือผู้มีตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะสิบปีก่อนดำรงตำแหน่ง
- (ฉ) ไม่เป็นกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จุฬาลงกรณ์ศาลาทางการเมือง กรรมการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา 122 การเสนอและการเลือกประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง ให้ดำเนินการดังนี้

(ก) ให้คณะกรรมการคัดเลือกผู้สมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน พิจารณาเสนอชื่อผู้สมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งจำนวนสิบสองคน โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้นับถือการเสนอชื่อนั้น ต่อประธานรัฐสภา มติในการเสนอชื่อดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่

(ข) ให้วุฒิสภาพิจารณาเสนอชื่อผู้สมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งจำนวนหกคน โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อนั้น ต่อประธานรัฐสภา

(ค) การเสนอชื่อตาม (1) และ (2) ให้กระทำภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุที่ทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ในกรณีที่คณะกรรมการตาม(1) ไม่อาจเสนอชื่อได้ภายในเวลาที่กำหนด หรือไม่อาจเสนอชื่อได้ครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนด ให้วุฒิสภาพิจารณาเสนอชื่อแทนจนครบจำนวนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ควรเสนอชื่อตาม (1)

(ง) ให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อลงมติเลือกบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อตาม (1) (2) และ (3) ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในกรณีที่มิได้มีผู้ได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกรัฐสภาที่ออกเสียงลงคะแนน ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือกเป็นกรรมการการเลือกตั้ง แต่ถ้าจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งดังกล่าวมีไม่ครบเก้าคน ให้นำรายชื่อผู้ไม่ได้รับเลือกในคราวแรกนั้นมาให้สมาชิกรัฐสภาออกเสียงลงคะแนนเลือกอีกครั้งหนึ่งต่อเนื่องกันไป และในกรณีนี้ ให้ถือว่าผู้ได้รับ

คะแนนเสียงสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบเก้าคน เป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการการเลือกตั้ง
ในการนี้ที่มีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานรัฐสภาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก

ในการออกเสียงลงคะแนน สมาชิกรัฐสภาย่อมมีอิสระ มติของพรรคการเมืองหรือชาติอื่น
โดยย่อมไม่ผูกพันสมาชิกรัฐสภา

(๕) ให้ผู้ได้รับเลือกตาม(๔) ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการการ
เลือกตั้ง และแจ้งผลให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อพระ
มหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งต่อไป)

มาตรา 123 บุคคลจะเป็นประธานกรรมการ กรรมการการเลือกตั้ง และเป็นผู้ดำรง
ตำแหน่งดังต่อไปนี้ในขณะเดียวกันมิได้

ก) ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

ข) พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

ค) ประธานกรรมการ กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีอำนาจกระทำ
การผูกพันห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใด ๆ ที่ดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไร หรือลูกจ้างของบุคคล
ใด ๆ

ในกรณีที่รัฐสภาเลือกบุคคลตาม (1)(2) หรือ (3) โดยได้รับความยินยอมของผู้นั้น ผู้ได้
รับเลือกจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อผู้นั้นได้ลาออกจากตำแหน่งตาม (1)(2) หรือ (3) ซึ่งต้อง
กระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือก แต่ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออกจากตำแหน่งดังกล่าวภายใน
เวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยรับเลือกให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการการเลือกตั้ง
และให้ถือว่าความในมาตรา 126 มาใช้บังคับ

มาตรา 124 ประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับ
แต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ประธานกรรมการหรือกรรมการการเลือกตั้งซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ต้องปฏิบัติหน้าที่
ต่อไปจนกว่ากรรมการการเลือกตั้งซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา 125 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการการ
เลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

๑) ตาย

๒) ลาออก

๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 121

๔) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดย
ประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๗) รัฐสภามีมติให้ยดอดอนออกจากตำแหน่งตามมาตรา 258

เมื่อมีการนัดตามวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

มาตรา 126 ในกรณีที่ประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งตามวาระพร้อมกันทั้งหมด ให้มีการดำเนินการตามมาตรา 122 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการพ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ประธานกรรมการหรือกรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้ตามมาตรา 122 มาใช้บังคับกับการเสนอชื่อและการเลือกประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น โดยอนุโลม ในกรณีนี้ ให้คณะกรรมการตามมาตรา 122 เสนอชื่อผู้สมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งเป็นจำนวนสองเท่าของผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งต่อประธานรัฐสภา และให้รัฐสภาลงมติเลือกภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการพ้นจากตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับเลือกอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือถูกยุบ หรืออยู่หลกสมัยประชุมของรัฐสภา ให้ดำเนินการตามมาตรา 122 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังการเลือกตั้งทั่วไป หรือนับแต่วันเปิดสมัยประชุมของรัฐสภา แล้วแต่กรณี

มาตรา 127 คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา 128 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรา 127 วรรคสอง

(๒) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ถูกล้างหรือผู้ใหญ่นับ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายตามมาตรา 127 วรรคสอง

(๓) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา 127 วรรคสอง

(๔) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้อธิบาย คำแถลงข้อเท็จจริง พนักงานอัยการ พนักงาน

สอบสวน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการสืบสวนสอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาดตาม (3)

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

มาตรา 129 ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการบริหารส่วนท้องถิ่น กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สั่งการตามมาตรา 128(2)

มาตรา 130 คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลันเมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

๑) ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดคนหนึ่ง ก่อนได้รับการเลือกตั้ง ได้กระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริตเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริตโดยผลของการที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำลงไป ทั้งนี้ ถิ่นเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือว่าด้วยพรรคการเมือง

๒) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่ง คัดค้านว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งเสร็จแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณาวินิจฉัยโดยพลัน คำวินิจฉัยดังกล่าวอาจอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ และคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นที่สุด

มาตรา 131 ให้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- (๑) การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- (๒) กระบวนการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- (๓) ความร่วมมือที่ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐต้องให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- (๔) การจัดให้มีหน่วยงานซึ่งเป็นอิสระเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยมีประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสำนักงาน

๙๙

ส่วนที่ ๕
บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา 132 สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย และต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย

มาตรา 133 ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา 134 วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่ละสภา มีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภาคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ ตามมติของสภา

มาตรา 135 ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งต้องกระทำทุกสามปี

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งจนสิ้นอายุของสภาหรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภา และประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงคราวออกตามวาระตามวาระหนึ่งหรือวาระที่สอง แล้วแต่กรณี เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

มาตรา 136 ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามที่อธิบังคั้น รองประธานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำพื้นที่แทนราษฎร ต้องเป็นกลางทางการเมือง มติของพรรคการเมืองอื่นไม่ผูกพันประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำพื้นที่แทนประธานสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 137 เมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา 138 การประชุมวุฒิสภาที่ดี การประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ดี ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาจึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาการเบี่ยงนาระการชู้ตามมาตรา 164 และมาตรา 165 สภาผู้แทนราษฎรจะกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ในข้อบังคับเป็นอย่างอื่นก็ได้

มาตรา 139 การลงมติวินิจฉัยข้อพิพาทให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในการลงมติเลือกให้บุคคลใดดำรงตำแหน่งใด สมาชิกผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงได้ ๑๓๔ ท่านหนึ่งได้ สมาชิกย่อมมีอิสระและไม่ผูกพันโดยมติของพรรคการเมืองหรืออำเภอใด

มาตรา 140 ในที่ประชุมวุฒิสภาที่ดี ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ดี ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาที่ดี สมาชิกผู้ใดจะกล่าวด้วยคำใด ๆ ในทางแสดงข้อเท็จจริง แสดงความเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวด้วยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หากถือคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนทกบริเวณรัฐสภาและการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญา หรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น

ในกรณีที่สมาชิกกล่าวด้วยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นที่มีชื่อเสียงทางวิชาการ วัฒนธรรม หรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานของสภานั้นจัดให้มีการไต่สวน ณ ที่นั่งตามที่บุคคลนั้นประสงค์ ตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่ก หนดในข้อบังคับการประชุมสภานั้น ทั้งนี้โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องละเมิดโดยศาล

มาตรา 141 เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 140 ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณา
รายงานการประชุมตามข้อบังคับของรัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี และคุ้มครอง
ไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่
ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับ
อนุญาตจากประธานแห่งสภานั้นด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 142 ภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเรียก
ประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรก

ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญทั่วไป และสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ

วันประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญทั่วไป ส่วนวันเริ่มสมัย
ประชุมสามัญนิติบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนด ในการนี้ที่การเริ่มประชุมครั้งแรกตาม
วรรคหนึ่งมีเวลาจนถึงสิ้นปีปฏิทินไม่ถึงหนึ่งร้อยห้าสิบวัน จะไม่มีการประชุมสมัยสามัญนิติบัญญัติ
สำหรับปีนั้นก็ได้

ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ให้รัฐสภาดำเนินการประชุมได้เฉพาะกรณีที่มีญัตติไว้ใน
หมวด 2 หรือการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การอนุมัติพระราชกำหนด การให้คะแนนเห็นชอบไป
การประกาศสงคราม การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญา การถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
หรือสมาชิกวุฒิสภา และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เว้นแต่รัฐสภาจะมีมติให้พิจารณาเรื่องอื่นใดด้วย
คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาที่มีอยู่

มาตรา 143 สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาหนึ่งร้อยห้าสิบวัน
แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยห้าสิบวัน จะกระทำได้แต่โดยความ
เห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา 144 พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ทรงเปิดและปิดประชุม

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำรัฐพิธีเปิดประชุมสมัยประชุมสามัญทั่วไป
ครั้งแรกตามมาตรา 142 วรรคหนึ่ง ด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้าฯ ให้รัชทายาทซึ่งบรรลุนิติ
ภาวะแล้ว หรือผู้ใดหนึ่งเป็นผู้แทนพระองค์มาทำรัฐพิธีก็ได้

มาตรา 145 เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐ
สภาเป็นสมัยวิสามัญก็ได้

มาตรา 146 สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

คำร้องขอดังกล่าวในวาระหนึ่ง ให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา

ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลและลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา 147 ภายในสิบวันนับตั้งแต่วันที่มาตรา 146 ประกาศเรียกประชุม การขยายเวลาการประชุม และการปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 148 ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะกระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยด่วน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้

มาตรา 149 ในกรณีที่มีการฟ้องร้องสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในคดีอาญาไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นคดีอันเกี่ยวพันกับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

การพิจารณาคดีที่ศาลได้กระทำก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งย่อมเป็นอันใช้ได้

มาตรา 150 ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับร้องขอ เว้นแต่ถูกจับจากใบค้นพลเรือนก็ได้

คำสั่งปล่อยตามวรรคหนึ่งให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

มาตรา 151 ในระหว่างที่อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรยุบ จะมี การประชุมวุฒิสภาได้ เว้นแต่เป็นการประชุมที่วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา 17 มาตรา 21 และมาตรา 192 โดยถือคะแนนเสียงจากจำนวนสมาชิกของวุฒิสภา

มาตรา 152 ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับ รองของนายกรัฐมนตรี

การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะ เป็นสมาชิกพรรคการเมืองจะ กระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นไม่น้อยกว่ายี่สิบคนรับรอง ส่วนการเสนอร่างพระราช บัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมิได้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองจะกระทำได้เมื่อมีสมาชิกที่มีได้ เป็นสมาชิกพรรคการเมืองไม่น้อยกว่ายี่สิบคนรับรอง

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความข้อ ใดข้อหนึ่งต่อไปนี้

- (๑) การตั้งขึ้น ยกเลิก ลด เปลี่ยนแปลงแก้ไข ผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับ ภาษีหรืออากร
- (๒) การจัดสรร ภาษีและเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน
- (๓) การจัดตั้งหน่วยงานอันมีผลให้ต้องมีงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินเพิ่มขึ้น
- (๔) การกู้เงิน การค้าประกัน หรือการให้เงินกู้
- (๕) เงินตรา

ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงินที่จะ ต้องมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทน ราษฎรและประธานคณะกรรมการวินิจฉัยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคณะเป็นผู้วินิจฉัย

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรจัดให้มีการประชุมเพื่อพิจารณากรณีตามวรรคหนึ่งในสิบห้า วันนับแต่วันที่มีการตั้งกล่าว

มติของที่ประชุมร่วมตามวรรคนี้ให้ใช้เสียงข้างมากเป็นประมาติ ถ้าคะแนนเสียงติดต่อกัน ให้ ประธานสภาผู้แทนราษฎรอออกเสียงเพิ่มอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียง เดียว

มาตรา 153 ร่างพระราชบัญญัติใดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอและในอันรับหลัก การไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้แก้ไขเพิ่มเติมและประธาน สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการ เงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างการพิจารณาแก้ไขก่อน และภายในสิบห้าวันนับแต่รับที่แก้ไข ดังกล่าว ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติแก้ไขไปให้ที่ประชุมร่วมกันของประมาติ

สภาผู้แทนราษฎรลงมติให้คณะกรรมาธิการสามัญพิจารณากรณีที่คณะกรรมาธิการสามัญพิจารณาเรื่องร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเงินให้ประจักษ์แก่สาธารณะเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติขึ้นไว้ให้นายกรัฐมนตรีรับรอง ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรอง ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

มาตรา 154 ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน

ร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีจะบัญญัติไว้ในกฎหมายที่แถลงต่อรัฐสภาตามมาตรา 161 จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน หากสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ให้ความเห็นชอบและจะเสนอเรื่องที่ไม่ให้ความเห็นชอบไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คณะรัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อลงมติอีกครั้งหนึ่ง หากรัฐสภาลงมติให้ความเห็นชอบ ให้ตั้งบุคคลซึ่งมีชื่อหรือมีได้เป็นสมาชิกรัฐสภาจำนวนไม่เกินสามเท่าที่คณะรัฐมนตรีเสนอประกอบกันเป็นคณะกรรมการมาพิจารณาการร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการมาพิจารณาการร่วมกันของรัฐสภารายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ได้พิจารณาแล้วต่อรัฐสภา ถ้ารัฐสภาลงมติเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 84 ถ้ารัฐสภาลงมติไม่ให้ความเห็นชอบ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

มาตรา 155 ภายในห้าวันนับจากมาตรา 161 เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตามมาตรา 154 วรคหนึ่ง และลงมติเห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติขึ้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภาต้องพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสิบวัน ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษซึ่งต้องไม่เกินสามสิบวัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่งไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการประชุมของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 158

ถ้าวุฒิสภาพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินไปต่อวุฒิสภา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปด้วยว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอไปนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน คำแจ้งของประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ถือเป็นเด็ดขาด

ในกรณีที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมิได้แจ้งไปว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

มาตรา 156 ภายใต้บังคับมาตรา 161 เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว

(1) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 84

(2) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ยื่นยังร่างพระราชบัญญัติขึ้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(3) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 84 ถ้าเป็นกรณีอื่นให้แต่ละสภาดังบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากับตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 84 ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ยื่นยังร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการร่วมกันอาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ และเอกสารที่รับบัญญัติไว้ในมาตรา 140 และมาตรา 141 นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ได้

การประชุมคณะกรรมการร่วมกันต้องมีกรรมการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นำบทบัญญัติมาตรา 173 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 157 ร่างพระราชบัญญัติที่ค้างยั้งไว้ตามบทบัญญัติมาตรา 156 นั้น สภาผู้แทนราษฎรจะออกมติพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไปนับแต่รับที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรสำหรับกรณีการด้อย่างตามมาตรา 156(2) และนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยสำหรับการด้อย่างตามมาตรา 156(3) ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 84

ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ค้างยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรอาจส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 84

มาตรา 158 ในระหว่างที่มีการยื่นร่างพระราชบัญญัติใดตามบทบัญญัติมาตรา 156 คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ไม่ได้

ในกรณีที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอหรือส่งไปพิจารณา นั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

มาตรา 159 ในกรณีที่อาชญากรรมสภาผู้แทนราษฎรมีสกุลหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม หรือบวรตาร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบ หรือที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานตีตรา ให้เป็นอันตกไป

มาตรา 160 บทประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณออกไม่ทันปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง

มาตรา 161 ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ ก็ได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 84

ถ้าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าววุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยให้นำบทบัญญัติมาตรา 157 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติได้ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันสร้างโดย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินสงฆ์ใช้ต้นเงินกู้
- (๒) ตัดกบเงินกู้
- (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในการพิจารณาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือของคณะกรรมการธิการ การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกหรือกรรมการซึ่งอาจมีส่วนได้เสียไม่ได้รับประโยชน์หรือประโยชน์ในการก่อให้เกิดการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้

ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาเห็นว่าการกระทำตนควรออก ให้เสนอขอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา และศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในการนี้ที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำตนควรออก ให้เสนอขอการแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวอื่นต่อไป

มาตรา 162 การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำได้อีกเฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ กฎหมายเกี่ยวกับวิธีการโอนงบประมาณ หรือกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในการนี้เห็นว่านี้ต้องใช้งบประมาณรายจ่ายชุดใดในพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณถัดไป

มาตรา 163 วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 164 สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

การตอบกระทู้ถามของสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 168 การประชุมวุฒิสภา การประชุมสภาผู้แทนราษฎร และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมแต่ละสภา แต่อำนาจรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภาหรือสมาชิกของทั้งสองสภาร่วมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภาเท่าที่มีอยู่ร่วมกันแล้วแต่กรณี ร้องขอให้ประชุมลับ ก็ได้ให้ประชุมลับ

มาตรา 169 วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาดังเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญเพื่อกระทำกิจการ พิจารณาสอบสวน หรือพิจารณาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้มีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาผู้นั้นได้

เอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา 140 และมาตรา 141 นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

กรรมการสามัญที่ตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 170 ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดอัตราส่วนตามวรรคสาม

มาตรา 170 วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตราข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภา และกรรมการ อังค์ประชุมของคณะกรรมการ วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การปรึกษาการอภิปราย การลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 171 ร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว และร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ส่งให้วุฒิสภาและวุฒิสภาให้ความเห็นชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย หรือทรงประกอบพระราชกิจจานุเบกษา แล้วแต่กรณี

การวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต้องกระทำภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง และให้นำบทบัญญัติมาตรา 214 วรรคสอง มาใช้บังคับกับบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งหรือไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ รวมบัญชีโดยสมบูรณ์

ส่วนที่ 6

การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

มาตรา 172 ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

(1) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 17

(2) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาตามมาตรา 18

(3) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ทราบแล้วด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธ

ศักราช 2467 ตามมาตรา 20

(4) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา 21

(5) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา 85

(6) การเลือกกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 122 และมาตรา 126

(7) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา 143

(8) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา 144

(9) การให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีจะถือว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการ

แผ่นดินตามมาตรา 154 วรรคสอง

(10) การร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาตามมาตรา 173

(11) การแถลงนโยบายตามมาตรา 180

(12) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา 185

(13) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา 195

(14) การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตามมาตรา 196

(15) การเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 207 และมาตรา 213 และการให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 222

(16) การเลือกกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามมาตรา 252 และมาตรา 253 และการให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามมาตรา 256

(17) การเลือกกรรมการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐตามมาตรา 276 และมาตรา 277 และการให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐตามมาตรา 279

(18) การเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามมาตรา 281

(19) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา 291

มาตรา 173 ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลมไปพลางก่อน

มาตรา 174 ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้มีบทที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่ในเรื่องการตั้งคณะกรรมาธิการ กรรมาธิการซึ่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

หมวด 7

คณะรัฐมนตรี

มาตรา 175 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอีกไม่เกินสี่สิบแปดคนประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรกราบบังคมทูลเสนอชื่อบุคคลผู้สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีตามมติที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

มาตรา 176 นายกรัฐมนตรีต้องแต่งตั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับเลือกจากบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองเสนอตามมาตรา 103 วรรคสอง และเมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งแล้ว ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนับแต่วันที่เข้ารับแต่งตั้ง

การสรรหาผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ให้กระทำโดยการเสนอชื่อบุคคลผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา โดยในการเสนอรายชื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรลงชื่อรับรอง

มติของสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบให้เสนอชื่อบุคคลใดให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต้องได้รับคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร การลงมติดังกล่าวให้กระทำโดยการลงคะแนนลับ

มาตรา 177 ในกรณีที่มีปรากฏว่าภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งทั่วไป ไม่มีบุคคลใดได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในการสรรหาครั้งแรก ด้วยคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำรายชื่อบุคคลซึ่งเห็นสมควรขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้ง

ถ้าประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่นำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งภายในสิบวันนับแต่วันที่ยกกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง

มาตรา 178 นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง หรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา ในขณะเดียวกันมิได้

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี ให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภานับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

ในกรณีที่ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับเลือกตั้งจากบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองเสนอตามมาตรา 100 ให้ประธานรัฐสภาประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ผู้มีรายชื่อในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในลำดับถัดไป เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนบุคคลดังกล่าว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนนั้นให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

ในกรณีที่ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับเลือกตั้งจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา 103 ให้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอื่นแทนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้นั้นได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนนั้นให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

มาตรา 179 ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า(ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา 180 คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับราชการแผ่นดิน จะต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ

มาตรา 181 รัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(1) คุณสมบัติสำหรับผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 108(1)

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์

(3) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 109(1)(2)(3)(4)(7) (8) หรือ (12)

(4) ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีก่อนได้รับแต่งตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

มาตรา 182 รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใด ๆ ที่ห้ามไว้มิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำรงหรือกระทำตามที่บัญญัติในมาตรา 111 มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ตั้งดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะเป็นผู้จัดการ กรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน หรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใด ๆ ที่ดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไรก็ได้ด้วย

มาตรา 183 รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 140 และมาตรา 141 ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 184 ในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่ได้แถลงไว้ตามมาตรา 180 และต้องรับผิดชอบต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน รวมทั้งต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 185 ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

มาตรา 186 รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา 166

(2) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(3) คณะรัฐมนตรีลาออก

(4) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา 187

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา 187 ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 181
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก
- (๕) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา 186
- (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 182
- (๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา 188

ให้นับบทบัญญัติมาตรา 88 และมาตรา 258 มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของพรานเป็นรัฐมนตรีตาม (2)(3)(4) หรือ (6)

มาตรา 188 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

มาตรา 189 ในการตีพิมพ์ประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

หากพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด และพระราชกำหนดนั้นต้องตกไปตามวรรคสอง ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมีผลใช้บังคับต่อไปกับแต่วันที่ตราพระราชกำหนดนั้น

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของวุฒิสภาและของสภาผู้แทนราษฎรในการยืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

มาตรา 190 ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใดตามมาตรา 189 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา 189 วรรคหนึ่ง และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาได้รับความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา 189 วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

มาตรา 191 ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับศุลกากร หรือเงินตราซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง จะคือนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสามวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา 189 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 192 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา 193 ในกรณีที่ดินของรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติใดหรือกิจการในเรื่องใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน คณะรัฐมนตรีอาจนำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อขอให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการออกเสียงประชามติได้

บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก่อนมีสิทธิออกเสียงประชามติ และวันออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การออกเสียงประชามติต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการสดับถามความเห็นของประชาชนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติหรือกิจการในเรื่องที่ให้มีการออกเสียงประชามตินั้น การออกเสียงประชามติที่เกี่ยวกับตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้

ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

มาตรา 194 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึกตามกฎหมายและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

มาตรา 195 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ในระหว่างที่อาณัติสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภากำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง และการลงมติต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทันทีเท่าที่มีอยู่

มาตรา 196 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา 197 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ

มาตรา 198 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา 199 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่า พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 200 ภายใต้บังคับมาตรา 199 การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การลงโทษ และการออกจากราชการของข้าราชการ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 201 ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง จะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา 202 เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นขององคมนตรี ประธานและรองประธานวุฒิสภา ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตุลาการคดีอาญาทางการเมือง กรรมการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 203 บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 204 บทกฎหมายที่ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วหรือถือเสมือนหนึ่งว่าได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้นำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยพลัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่ทรงลงพระปรมาภิไธยหรือนับแต่วันที่ถือว่าได้ทรงลงพระปรมาภิไธย

หมวด 8

ศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา 205 ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีกแปดคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของรัฐสภา

ให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา 206 ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิดและมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
(๒) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีในสาขานิติศาสตร์หรือสาขาวิทยาศาสตร์
(๓) เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเข้ารับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับรองอธิบดีหรือเทียบเท่า

(๔) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 107 หรือมาตรา 109(1)(2)(4)(5)(7) หรือ(8)
(๕) ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๖) ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกพรรคการเมือง กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง ในระยะสามปีก่อนดำรงตำแหน่ง

(๗) ไม่เป็นกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตุลาการศาลอาญาทางกรมเมือง กรรมการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา 207 การเสนอและการเลือกประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ให้ดำเนินการดังนี้

๑ ให้คณะกรรมการคัดเลือกผู้สมควรเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน พิจารณาเสนอชื่อผู้สมควรเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนสิบสองคน โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น ต่อประธานรัฐสภา มติในการเสนอชื่อดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่

๒ ให้วุฒิสภาพิจารณาเสนอชื่อผู้สมควรเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนหกคน โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น ต่อประธานรัฐสภา

๓ การเสนอชื่อตาม (1) และ (2) ให้กระทำภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุที่ทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ในกรณีที่คณะกรรมการตาม (1) ไม่อาจเสนอชื่อได้ภายในเวลาที่กำหนด หรือไม่อาจเสนอชื่อได้ครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนด ให้วุฒิสภาพิจารณาเสนอชื่อแทนจนครบจำนวนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ต้องมีการเสนอชื่อตาม (1)

๔) ให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อลงมติเลือกบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อตาม (1) (2) และ (3) ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในการนี้ที่มีผู้ได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกรัฐสภาที่ออกเสียงลงคะแนน ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งดังกล่าวมีไม่ครบเก้าคนให้นำรายชื่อผู้ไม่ได้รับเลือกในคราวแรกนั้นมาให้สมาชิกรัฐสภาออกเสียงลงคะแนนเลือกอีกครั้งหนึ่งต่อเนื่องกันไป และในการนี้ ให้ถือว่าผู้ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบเก้าคน เป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ในการนี้มีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานรัฐสภาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก

ในการออกเสียงลงคะแนน สมาชิกรัฐสภาย่อมมีอิสระ มติของพรรคการเมืองหรืออาณัติอื่น โดยยอมไม่ผูกพันสมาชิกรัฐสภา

(๕) ให้ผู้ได้รับเลือกตาม (4) ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และแจ้งผลให้ประธานรัฐสภาทราบและนำความกราบบังคมทูลเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งต่อไป

มาตรา 208 บุคคลจะเป็นประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ในขณะที่เขว่ขวกันมิได้

(๑) ท้าราชกาหที่มิได้ตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒) พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(๓) ประธานกรรมการ กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีอำนาจกระทำการผูกพันห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใด ๆ ที่ดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไร หรือลูกจ้างของบุคคลใด ๆ

ในการนี้ที่รัฐสภาเลือกบุคคลตาม (1)(2) หรือ (3) โดยได้รับความยินยอมของผู้นั้น ผู้ได้รับเลือกจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อผู้นั้นได้ลาออกจากตำแหน่งตาม (1)(2) หรือ (3) ซึ่งต้องกระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือก แต่ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออกจากตำแหน่งดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยรับเลือกให้เป็นประธานตุลาการหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้นำความในมาตรา 213 มาใช้บังคับ

มาตรา 209 ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์แต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา 210 ก่อนเข้ารับหน้าที่ ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

"ข้าพระพุทธเจ้า(ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ที่จะรักษาไว้และปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

มาตรา 211 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1)ตาย
 - (2)ลาออกจากรัฐสภา
 - (3)ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 208
 - (4)ศาลรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากตำแหน่งหรือขับออกจากตำแหน่งตามมาตรา 212
 - (5)ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- เมื่อมีการผิดตามวรรคหนึ่ง ให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

มาตรา 212 ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ใดประพฤติตนหรือปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหน้าที่หรือนอกตำแหน่งหน้าที่อื่นมิชอบด้วยหลักกฎหมายในรัฐธรรมนูญ หรือระเบียบแบบแผนตามรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ในกรณีที่เป็นการกระทำโดยจงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ ให้ขับออกจากตำแหน่ง

มาตรา 213 ในกรณีที่ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งตามวาระพร้อมกันทั้งหมด ให้ดำเนินการตามมาตรา 207 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการพ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระให้นำมาตรา 207 มาใช้บังคับกับการเสนอชื่อและการเลือกประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น โดยอนุโลม ในกรณีนี้ ให้คณะกรรมการตามมาตรา 207 เสนอชื่อผู้สมควรเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นจำนวนสองเท่าของผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งต่อประธานรัฐสภา และให้รัฐสภาลงมติเลือกภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการพ้นจากตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับเลือกอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือถูกยุบ หรืออยู่นอกสมัยประชุมของ รัฐสภา ให้ดำเนินการตามมาตรา 206 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังการเลือกตั้งทั่วไป หรือนับแต่วันเปิดสมัยประชุมของรัฐสภา แล้วแต่กรณี

มาตรา 214 เมื่อร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา 84

(๑) หากสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นกันไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย แล้วแจ้งให้ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีจะรับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

มาตรา 215 ในการที่ศาลจะไต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งโดยศาลเห็นว่า มีเหตุผลอันสมควรรว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดด้วยบทบัญญัติมาตรา 5 และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางราชการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลมิได้ส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ไม่ว่าเป็นเพราะเหตุที่ศาลไม่เห็นด้วยกับข้อโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่ง หรือเพราะเหตุอื่นใด เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว คู่ความฝ่ายที่ได้แย้งอาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัย การใช้สิทธิดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้โดยตลอดทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

มาตรา 216 ในกรณีที่คณะรัฐมนตรี รัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎรมั่นใจว่ากรณีมี ปัญหาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธาน สภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาให้ความเห็นประกอบการ พิจารณาของตน

มาตรา 217 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) คำร้องเกี่ยวกับกรณีที่ต้องพิจารณาของรัฐธรรมนูญใด ๆ อันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 25

(๒) ผลกระทบของมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองที่มีต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 51

(๓) เรื่องที่อัยการสูงสุดทูลให้มีความสำคัญบุคคลหรือพรรคการเมืองที่ได้ให้สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญให้เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ และการตั้งยุบ พรรคการเมืองตามมาตรา 62

(๔) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภามาตรา 87

(๕) เรื่องที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดขอให้วินิจฉัยว่ามติของ พรรคการเมืองที่ให้ตนพ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น มีชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 116(๘)

(๖) อุทธรณ์สำนวนวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 130

(๗) ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ร่าง ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุม รัฐสภา ตามมาตรา 171 และร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วตามมาตรา 214

(๘) พิจารณามติให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ ตุลาการคดีอาญาทางการเมือง หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ้นจากตำแหน่งตาม มาตรา 212 มาตรา 253 มาตรา 269 หรือมาตรา 285 แล้วแต่กรณี

(๙) พิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามคำขอของศาลหรือ คู่ความตามมาตรา 215

(๑๐) ให้ความเห็นประกอบการตีความรัฐธรรมนูญตามที่คณะรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา ส่งเรื่องให้พิจารณาตามมาตรา 216

(๑๑) พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งกันของอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา 218

(๑๒) พิจารณาวินิจฉัยปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามมาตรา 242

(๑๓) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่เรื่องใดไม่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ว่าเป็นอำนาจขององค์กรใดเป็นผู้ให้ความเห็นหรือพิจารณาวินิจฉัย ให้ปฏิบัติตามประเพณีการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ให้ความเห็นหรือพิจารณาวินิจฉัย

ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาไม่ได้ด้วยคำ ต่อกลั่นขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อบริหารหน้าที่ตามที่มีหมาย

มาตรา 218 ในกรณีที่มิมีปัญหาเรื่องอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญชี้ข้อกัน ให้องค์กรผู้มีส่วนได้เสีย ประธานรัฐสภา หรือประธานรัฐสภาตามคำร้องขอของสมาชิกรัฐสภาเสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา 219 ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีเอกสิทธิ์ในการกล่าวต่อศาลใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องหรือว่ากล่าวในทางใด ๆ มิได้

การจับกุมคุมขังประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีมติให้ทำได้หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด

มาตรา 220 ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการพิจารณาวินิจฉัยคดีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าหกคน มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำคำวินิจฉัยในส่วนของตนพร้อมแสดงตัวว่าจากคำของที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยเหตุผลกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวเนื่อง

มาตรา 221 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้คำวินิจฉัยนั้นใช้ได้โดยตลอด แต่ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอื่นดังที่สิ้นสุดแล้ว

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่าการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือสถาบันในรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นระงับการกระทำของตนทันที

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่ามติของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งที่ขึ้นสมาชิกพรรคการเมืองของตนผู้ใด มีข้อขัดแย้งกฎหมาย ให้พรรคการเมืองนั้นรับสมาชิกของพรรคการเมืองผู้นั้นกลับเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของตนต้นเดิม และหากผู้นั้นมีตำแหน่งใดในพรรคการเมืองนั้นอยู่ก่อน ก็ให้อยู่ในตำแหน่งนั้นเช่นเดิม

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่งมีข้อขัดแย้งกฎหมาย ให้จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น

มาตรา 222 ให้มีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่หน่วยตุลาการของศาลรัฐธรรมนูญโดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้รักษานิติชนัตที่ตรงต่อประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญต้องได้รับความเห็นชอบของศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา 223 วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งต้องกระทำโดยมติเอกฉันท์

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่อง การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย การให้โอกาสคู่ความแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี การให้สิทธิคู่ความขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดี และการให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญด้วย

มาตรา 224 การพิจารณาพิพากษารรณคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

การนั่งพิจารณาคดีของศาลในห้องพิจารณาคดี จะต้องเป็นผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีอยู่ครบองค์คณะ และในคดีอาญา ผู้พิพากษาซึ่งมิได้นั่งพิจารณาคดีใด จะทำคำพิพากษาคดีนั้นมิได้

มาตรา 225 บรรดาศาลทั้งปวงจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

มาตรา 226 การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้

มาตรา 227 การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพิกถอนให้แก่วิธีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้

มาตรา 228 ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษารรณคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา 229 ผู้พิพากษาและตุลาการจะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา 230 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่งก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรก ผู้พิพากษาลองนายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำที่คณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการฝ่ายตุลาการกำหนด

มาตรา 231 การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการฝ่ายตุลาการก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการฝ่ายตุลาการ

มาตรา 232 คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ประธานศาลฎีกาเป็นประธานกรรมการ

(๒) ข้าราชการตุลาการโดยตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ
จำนวนสามคน เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนแปดคนซึ่งข้าราชการตุลาการเป็นผู้เลือกจากข้าราชการ
ตุลาการจำนวนสี่คน อีกจากผู้รับบำนาญหรือนักกฎหมายที่เคยรับราชการเป็นผู้พิพากษามาแล้ว และต้อง
ไม่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือหนาสความ
จำนวนสี่คน และ

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งได้รับเลือกจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา
สภาละหนึ่งคน และจากคณะรัฐมนตรีอีกหนึ่งคน

มาตรา 233 ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่กฎหมายบัญญัติ
การแต่งตั้งและการให้ตุลาการลาออกหรือพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 234 ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญ
นี้หรือกฎหมายบัญญัติให้ตกอยู่ในอำนาจของศาลอื่น

มาตรา 235 ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงาน
ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวเนื่องกับปัญหาหรือในกำกับดูแลของรัฐกับเอกชน หรือระหว่าง
หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวเนื่องกับปัญหาหรือในกำกับดูแลของรัฐด้วยกัน เนื่อง
จากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับ
ปัญหาหรือในกำกับดูแลของรัฐอื่นละเมิดสิทธิตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้น
การกระทำที่หน่วยงานของรัฐหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับปัญหาหรือในกำกับดูแลของรัฐ
ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย และผลสืบตามที่กฎหมายบัญญัติ

ให้มีศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น และจะมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยก็ได้

มาตรา 236 พระมหากษัตริย์ เสด็จแต่งตั้งและให้ตุลาการในศาลปกครองพ้นจากตำแหน่ง
ก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรก ตุลาการในศาลปกครองต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์
ด้วยถ้อยคำตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 237 การแต่งตั้งและการให้ตุลาการในศาลปกครองพ้นจากตำแหน่งต้องได้รับความเห็นชอบ
ของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเปลี่ยนตำแหน่งและการเลื่อนตำแหน่งตุลาการในศาลปกครองต้องได้รับความยินยอม
ของผู้นั้น และได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการในศาลปกครองตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

การเลื่อนเงินเดือนและการลงโทษตุลาการในศาลปกครองจะต้องได้รับความเห็นชอบของ
คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 238 การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองให้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูง
สุดนั้น เมื่อได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะรัฐมนตรี และสภา
ผู้แทนราษฎรกันแล้วแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองให้ดำรงตำแหน่งรองประธานศาลปกครองสูงสุด
อธิบดีศาลปกครองชั้นต้น รองอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น และตุลาการหัวหน้าคณะในศาลปกครอง
ชั้นต้นนั้น เมื่อได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองแล้ว ให้นายกรัฐมนตรี
นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

ในกรณีที่ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับการแต่งตั้งตุลา
การในศาลปกครองให้ดำรงตำแหน่งอธิบดีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ และให้นำความในวรรคสอง
มาใช้บังคับกับการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองให้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีศาลปกครองชั้น
อุทธรณ์ และตุลาการหัวหน้าคณะในศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 239 คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

- (1) ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานกรรมการ
- (2) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสิบคนซึ่งเป็นตุลาการในศาลปกครองซึ่งได้รับเลือกจาก
ตุลาการในศาลปกครองด้วยกันเอง
- (3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งได้รับเลือกจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา
สภาละหนึ่งคน และจากคณะรัฐมนตรีอีกหนึ่งคน

ตำแหน่งตุลาการในศาลปกครองซึ่งจะมีสิทธิได้รับเลือกเป็นกรรมการตุลาการศาลปก
ครอง และวิธีการเลือกตุลาการในศาลปกครองเป็นกรรมการตุลาการศาลปกครอง ให้เป็นไปตาม
ที่กฎหมายบัญญัติ

ผู้ซึ่งจะมีสิทธิได้รับเลือกเป็นกรรมการตุลาการศาลปกครองผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติ
และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 240 บุคคลใดจะดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในคณะกรรมการตุลาการตาม
กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการตุลาการ และเป็นกรรมการในคณะกรรมการตุลาการศาลป

ครองตามกฎหมายว่าด้วยถาวรนั้น ไม่ว่าจะเป็นกรรมการโดยตำแหน่งหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในเวลาเดียวกันมิได้

มาตรา 241 การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาและตุลาการในศาลอื่นนอกจากศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร พ้นจากตำแหน่ง ตลอดจนอำนาจพิพากษาคดีและวินิจฉัยมาของศาลดังกล่าว ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลนั้น

มาตรา 242 ในกรณีที่มีปัญหาขัดแย้งในเรื่องเดียวกันเกี่ยวกับอำนาจพิจารณาพิพากหาคดีระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่น หรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน หรือมีปัญหาขัดแย้งในเรื่องเดียวกันระหว่างคำสั่งหรือคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลยุติธรรมกับคำสั่ง คำพิพากษา หรือคำวินิจฉัยอันถึงที่สุดของศาลอื่น หรือระหว่างคำสั่ง คำพิพากษา หรือคำวินิจฉัยอันถึงที่สุดของศาลอื่นด้วยกัน ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด

หมวด 10

การปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 243 ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง มีอิสระในการกำหนดนโยบายและการปกครองท้องถิ่นของตน และมีอิสระในทางการภาษีอากรและการเงินแห่งท้องถิ่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม

มาตรา 244 ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ย่อมมีสิทธิปกครองตนเอง

มาตรา 245 สมาชิกสภาท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งสมาชิกจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่จำเป็นตามกฎหมายบัญญัติแห่งกฎหมาย และต้องมีจำนวนน้อยกว่าสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นมีลักษณะต้องมิคุณสมบัติตามมาตรา 108(1) และ (2) ด้วย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา 246 คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นใหม่มาจากการเลือกตั้งเป็นหลักการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะกระทำได้อีกเฉพาะในกรณีที่จำเป็นตามกฎหมายบัญญัติแห่งกฎหมาย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หมวด 11

การตรวจสอบทางการเมือง

ส่วนที่ 1

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

มาตรา 247 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้

- (1) นายกรัฐมนตรี
- (2) รัฐมนตรี
- (3) สมาชิกวุฒิสภา
- (4) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (5) ข้าราชการการเมืองอื่น
- (6) คณะผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว ทั้งนี้ ผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ทำบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย

มาตรา 248 บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา 247 ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

- (1) ในกรณีที่เป็นการเข้ารับหน้าที่ ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับหน้าที่

(๒) ในกรณีที่เป็นการพ้นจากหน้าที่ตามวาระ ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากหน้าที่ตามวาระ

(๓) ในกรณีที่เป็นการพ้นจากหน้าที่ก่อนครบวาระ ให้ยื่นภายในสิบห้าวันนับแต่วันพ้นจากหน้าที่

(๔) ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตาย ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นตาย ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตาย

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (๒) และ (๓) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย

มาตรา 249 เมื่อได้รับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและสำเนาหลักฐานแล้ว ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติลงลายมือชื่อกำกับไว้ทำของนำบัญชีและสำเนาหลักฐานทุกฉบับ แล้วให้จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและการมืออยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวโดยเร็ว

บัญชีและสำเนาหลักฐานที่ได้รับตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาไว้เป็นความลับและห้ามมิให้เปิดเผยแก่ผู้ใด เว้นแต่การเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการวินิจฉัยชี้ขาด และได้รับการร้องขอจากองค์กรใดองค์กรหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) ศาลรัฐธรรมนูญ
- (๒) ศาลยุติธรรม
- (๓) ศาลปกครอง
- (๔) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ

มาตรา 250 ในกรณีที่มีการยื่นบัญชีเพราะเหตุที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดพ้นจากตำแหน่งหรือตาย ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้น แล้วจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ รายงานดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่ปรากฏว่าในระหว่างดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ให้ส่งเอกสารทั้งหมดที่มีอยู่พร้อมทั้งรายงานผลการตรวจสอบไปยังตุลาการศาลฎีกาทางการเมืองเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

มาตรา 251 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินและสำเนาหลักฐานตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือยื่นแบบแสดงรายการบัญชีทรัพย์สิน

และทรัพย์สินและสำเนาหลักฐานด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่มียุทธศาสตร์ที่ต้องยื่นตามมาตรา 248 และให้ผู้นั้นหมดสิทธิที่จะดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี

เมื่อมีการนิยามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้คณะกรรมการคดียาเสพติดทางการเมืองเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป

ส่วนที่ 2

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

มาตรา 252 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่ง อัยการสูงสุด และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกเจ็ดคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งได้รับเลือกจากรัฐสภา

ประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 206 การเสนอชื่อและการเลือกประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้เข้าบทบัญญัติมาตรา 207 และมาตรา 208 แก่ใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

มาตรา 253 ประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่รัฐสภาเลือก ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งเท่าปี และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการและกรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

การพ้นจากตำแหน่ง การเสนอชื่อและการเลือกแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้เข้าบทบัญญัติมาตรา 211 มาตรา 212 และมาตรา 213 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 254 สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกของทั้งสองสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อคณะกรรมการคดียาเสพติดทางการเมืองเพื่อวินิจฉัยให้ประธานกรรมการหรือกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพ้นจากตำแหน่งเพราะกระทำการละเมิดความเชื่อใจรวม ร่ำรวยผิดปกติ กระทำ

ความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 206

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำการตามวรรคหนึ่งเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน และให้อื่นต่อประธานรัฐสภา เมื่อประธานรัฐสภาได้รับคำร้องแล้วให้ส่งคำร้องนั้นไปกลั่นแกล้งการสูงสุด

ให้อธิการสูงสุดเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนและควบคุมการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีที่อัยการสูงสุดออกกล่าวหา ให้อธิบดีกรมตำรวจเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน เมื่อสอบสวนเสร็จแล้ว ให้สรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเบื้องต้นเสนอคณะตุลาการคดีอาญาทางการเมืองเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

มาตรา 255 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ได้สอบสวนเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมความเห็นเสนอต่อรัฐสภาตามมาตรา 260

(๒) ได้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเสนอต่อคณะตุลาการคดีอาญาทางการเมืองตามมาตรา 265

(๓) ได้สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าร้ายผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือตามผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เพื่อดำเนินการต่อไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

(๔) ตรวจสอบความถูกต้องและกรณีมีข้อสงสัยรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ได้ยื่นไว้

(๕) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และสภาผู้แทนราษฎร ทุกปี และนำรายงานนั้นออกพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

(๖) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 217 วรรคสามและวรรคสี่ และมาตรา 218 มาใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติโดยอนุโลม

มาตรา 256 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำหน้าที่หน่วยธุรการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้นั่งดับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

การแต่งตั้งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและรัฐสภา

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอิสระในการบริหารงาน
บุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

มาตรา 257 ให้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริตแห่งชาติ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) กำหนดการกระทำอันเป็นการร่ำรวยผิดปกติ การทุจริตต่อหน้าที่ การกระทำความผิด
ต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

(2) การให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน
หลักเกณฑ์ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินนั้นเป็นระยะ ๆ และหลักเกณฑ์ในการ
เปิดเผยบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน

(3) วิธีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ
กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำความผิดต่อตำแหน่ง
หน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำการที่สื่อให้เห็นว่ามีพฤติการณ์ดังกล่าว ซึ่งต้องระบุพฤติการณ์และ
มีหลักฐานหรือเบาะแสตามสมควร

(4) กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงและทำสำนวนในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูก
กล่าวหา โดยให้ดำเนินถึงฐานะของตำแหน่งซึ่งมีอำนาจให้บุคคลให้โทษในระดับสูง และการคุ้มครองผู้
ถูกกล่าวหาตามสมควร

(5) กระบวนการไต่สวนและวินิจฉัยในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำการ
ทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ใน
การยุติธรรม โดยต้องกำหนดกระบวนการให้เหมาะสมกับระดับของตำแหน่งและการคุ้มครองผู้ถูก
กล่าวหาตามสมควร

(6) ความร่วมมือที่ศาล พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานของรัฐ ต้องให้แก่คณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

(7) โทษที่ประธานกรรมการหรือกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะได้
รับในกรณีที่กระทำการโดยขาดความเที่ยงธรรม กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำ
ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ซึ่งต้องมีโทษสูงกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่กำหนดโทษนั้นไม่
น้อยกว่าสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ส่วนที่ 3

การถอดถอนจากตำแหน่ง

มาตรา 258 ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้พิพากษาหรือตุลาการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงผู้ใด มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย รัฐสภามีอำนาจถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับกรรมการการเลือกตั้งและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ซึ่งมีพฤติการณ์ไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรมด้วย

มาตรา 259 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ สมาชิกวุฒิสภาไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ หรือประชาชนจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิร้องขอต่อรัฐสภาเพื่อยกมติไว้เพื่อถอดถอนบุคคลตามมาตรา 258 ออกจากตำแหน่งได้ คำร้องขอดังกล่าวต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำความผิดเป็นชัด ๆ ให้ชัดเจน

มาตรา 260 เมื่อได้รับคำร้องขอตามมาตรา 259 แล้ว ให้ประธานรัฐสภาส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการไต่สวนโดยเร็ว

เมื่อไต่สวนเสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำรายงานเสนอต่อรัฐสภา โดยในรายงานดังกล่าวต้องระบุให้ชัดเจนว่าที่กล่าวหาตามคำร้องขอข้อใดมีมูลหรือไม่ เพียงใด พร้อมทั้งระบุเหตุแห่งการนั้น

ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่าข้อกล่าวหาตามคำร้องขอข้อใดเป็นเรื่องสำคัญ จะแยกทำรายงานเฉพาะข้อนั้นส่งไปให้รัฐสภาพิจารณาไปก่อนก็ได้

ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติว่าข้อกล่าวหาใดมีมูล นับแต่วันดังกล่าว ผู้ดำรงตำแหน่งที่ถูกกล่าวหาจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปมิได้จนกว่ารัฐสภาจะมีมติ แต่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหาข้อนั้นเป็นอันตกไป

มาตรา 261 เมื่อได้รับรายงานตามมาตรา 260 แล้ว ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณากรณีดังกล่าวโดยเร็ว

ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานให้บันทึกสมัยประชุม ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา 262 สมาชิกรัฐสภามีอิสระในการออกเสียงลงคะแนนซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ มติที่ให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่ง ให้ถือเอาเสียงข้างมากเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกรัฐสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ และมติของพรรคการเมืองหรืออาณัติอื่นใดย่อมไม่ผูกพันสมาชิกรัฐสภา

ผู้ใดถูกถอดถอนออกจากตำแหน่ง ให้ตัดสิทธิผู้นั้นในการดำรงตำแหน่งใด ๆ ในทางการเมืองหรือในการรับราชการเป็นเวลาห้าปี

มติของรัฐสภาตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด และจะมีการร้องขอให้ถอดถอนบุคคลดังกล่าวโดยอาศัยเหตุเดียวกันอีกมิได้

มาตรา 263 ในกรณีที่รัฐสภามีมติให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่งเนื่องจากมีพฤติการณ์ส่อความร้ายแรงผิดปกติ มีพฤติการณ์ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ หรือส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ให้ประธานรัฐสภาส่งเอกสารที่มีอยู่และผลการลงมติของรัฐสภาไปถึงอัยการสูงสุดเพื่อเสนอให้คณะตุลาการคดีอาญาพิจารณาทะเลียงการเมืองพิจารณาดำเนินการต่อไป

มาตรา 264 ให้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดหลักเกณฑ์ในสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(๑) ระดับชั้นของผู้พิพากษา ตุลาการ และผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงที่อาจถูกถอดถอนได้ตามรัฐธรรมนูญ

(๒) หลักเกณฑ์และวิธีการในการยื่นคำร้องขอตามมาตรา 259 และมาตรา 271

(๓) กระบวนการพิจารณาของรัฐสภาในการถอดถอนผู้ใดคนหนึ่งจากตำแหน่ง ซึ่งจะต้องเปิดเผย เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ส่วนที่ 4

ความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มาตรา 265 ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือข้าราชการการเมืองอื่น มีการเบียดบังกล่าวหาว่าร้ายแรงผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ให้คณะตุลาการคดีอาญาทางการเมืองเป็นผู้พิจารณา

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับกรณีที่บุคคลดังกล่าวเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนด้วย

มาตรา 266 คณะตุลาการคดีอาญาทางการเมืองประกอบด้วยประธานตุลาการหนึ่งคน
ตุลาการประจำจำนวนเก้าคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และตุลาการเฉพาะคดีจำนวนห้าคน
ซึ่งประธานตุลาการแต่งตั้งจากตุลาการที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเลือก ทั้งนี้ ตามที่กำหนดไว้
ในรัฐธรรมนูญ

ประธานตุลาการ ตุลาการประจำ และตุลาการเฉพาะคดี ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะ
ต้องห้ามตามมาตรา 206

มาตรา 267 การเลือกประธานตุลาการและตุลาการประจำ ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา เลือกผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนสิบคน นอกจากประธานศาล
ฎีกา เป็นตุลาการประจำ

(๒) ให้ตุลาการประจำตาม (1) ประชุมกันเองเพื่อเลือกตุลาการประจำคนหนึ่งเป็นประธาน
ตุลาการ

มาตรา 268 การเลือกและการแต่งตั้งตุลาการเฉพาะคดีให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในการประชุมสมัยสามัญครั้งแรกภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปทุกครั้ง ให้สภาผู้แทน
ราษฎรและวุฒิสภาเลือกผู้ซึ่งเห็นว่าสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นตุลาการเฉพาะคดีจำนวนสามคน
แล้วขึ้นบัญชีไว้

(๒) เมื่อมีกรณีที่ต้องพิจารณาคดีใดโดยคณะตุลาการคดีอาญาทางการเมือง ให้ประธานตุลา
การแต่งตั้งตุลาการเฉพาะคดีจำนวนห้าคน โดยเลือกจากบัญชีตุลาการเฉพาะคดีตาม (1) เพื่อให้
ร่วมพิจารณาคดีซึ่งสมาชิกของสภาที่เลือกตาม (1) นั้น มิได้ถูกพิจารณาคดี

มาตรา 269 ประธานตุลาการและตุลาการประจำ ให้ดำรงตำแหน่งไปจนกว่าจะพ้นจาก
ตำแหน่งข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ตุลาการเฉพาะคดีมี
วาระเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือจนกว่าจะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี

ในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้คณะตุลา
การคดีอาญาทางการเมืองประกอบด้วยประธานตุลาการและตุลาการประจำที่เหลืออยู่

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 210 และมาตรา 211 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 270 ถ้าตำแหน่งประธานตุลาการ ตุลาการประจำ หรือตุลาการเฉพาะคดีว่างลง
เพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้ดำเนินการตามมาตรา 267 หรือมาตรา 268 แล้ว

แต่กรณี เพื่อแต่งตั้งประธานตุลาการ ตุลาการประจำ หรือตุลาการเฉพาะคดี ขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ที่มีการพ้นจากตำแหน่ง กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแต่งตั้งประธานตุลาการ ตุลาการประจำ หรือตุลาการเฉพาะคดี ขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้ตุลาการที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนได้

มาตรา 271 ผู้เสียหายจากการกระทำสามมาตรา 265 มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อให้ดำเนินการตามมาตรา 255(2) ได้ตามกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ในการดำเนินคดี ให้ยึดการสูงสุดทำหน้าที่เป็นใจพิทักษ์

มาตรา 272 คณะตุลาการคดีอาญาทางการเมืองมีอิสระในการไต่สวน พิจารณา และ วินิจฉัยคดี

ตุลาการเฉพาะคดีซึ่งแต่งตั้งจากบุคคลที่สภาโตสภาหนึ่งเลือกไว้ จะนั่งพิจารณาคดีที่สมมติของสภานั้นผูกพิจารณาคดีมิได้ เว้นแต่การพิจารณาคดีตามมาตรา 254 และคดีที่นายกรัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่นถูกกล่าวหา ให้ตุลาการเฉพาะคดีทุกคนมีหน้าที่ร่วมพิจารณา และทำคำวินิจฉัย

มาตรา 273 ในการพิจารณาคดี ให้คณะตุลาการคดีอาญาทางการเมืองที่ดส่วนหนึ่งของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณา และอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

ในบางบทบัญญัติมาตรา 217 รวบรวมและวรรคสี่ และมาตรา 219 มาใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะตุลาการคดีอาญาทางการเมืองด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 274 คณะตุลาการคดีอาญาทางการเมืองต้องมีตุลาการอย่างน้อยสิบคนจึงจะเป็น องค์คณะนั่งพิจารณา และการวินิจฉัยคดีให้อื้อเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

ในการวินิจฉัยคดีนั้นประธานตุลาการและตุลาการทุกคนต้องทำความเห็นเป็นหนังสือ ซึ่ง อย่างน้อยต้องประกอบด้วย

- (๑) ชื่อผู้ถูกกล่าวหา
- (๒) เรื่องที่ถูกกล่าวหา
- (๓) ข้อกล่าวหาและสรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณา
- (๔) เหตุผลในการวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย
- (๕) บทบัญญัติของกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

(๑) คำวินิจฉัยของอดีต รวมทั้งการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง ถ้ามี
ตุลาการคดีอาญาทางการเมืองซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำคำวินิจฉัยในส่วนของตน
พร้อมแนบลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการคดีอาญาทางการเมืองและคำวินิจฉัยของตุลาการคดีอาญาทาง
การเมืองทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา คำสั่งและคำวินิจฉัยของคณะตุลาการคดีอาญาทาง
การเมืองให้เป็นที่สุด

มาตรา 275 ให้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนดหลักเกณฑ์ในสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(๑) วิธีพิจารณาคดีอาญาทางการเมือง ซึ่งต้องเป็นระบบได้ส่วนข้อเท็จจริงโดยที่อำนวนที่
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสรุปไว้ เป็นหลัก และต้องเคารพหลักใน
เรื่องการฟังความทุกฝ่าย และสิทธิในการป้องกันตนเองของผู้ถูกกล่าวหา

(๒) การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย เว้นแต่จะมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

(๓) การยกประโชติภาพแห่งความสงสัยที่มีน้ำหนักบ่งชี้ให้ผู้ถูกกล่าวหา และการห้ามดำเนิน
คดีซ้ำหรือซ้อนกัน

(๔) การสืบค้นตามคำสั่งและคำวินิจฉัยของคณะตุลาการคดีอาญาทางการเมือง

(๕) การสืบค้นจำเป็นเพื่อให้กระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและ
เที่ยงธรรม โดยเฉพาะความร่วมมือที่ศาล พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ต้องให้แก่
คณะตุลาการคดีอาญาทางการเมือง

หมวด 12

การตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ

มาตรา 276 คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ ประกอบด้วยปลัดกระทรวงการคลัง
เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง กับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสิบคนซึ่งมีความชำนาญและประสบ
การณ์จากต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ จำนวนด้านละสองคน

(๑) เป็นผู้รับบำเหน็จบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ซึ่งเคยรับราชการ
ในส่วนงานตรวจเงินแผ่นดินหรือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินของรัฐในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับ
10 หรือเทียบเท่ามาแล้ว

(๒) เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมาแล้ว
รวมกันไม่น้อยกว่าสี่ปี

(๓) เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านอาณัติ การตรวจสอบภายใน หรือการเงินการคลัง

(4) เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือการบริหารธุรกิจ

(5) ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับประธานกรรมการ กรรมการ กรรมการผู้จัดการ หรือตำแหน่งเทียบเท่าที่เรียกชื่ออย่างอื่นของธุรกิจซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยต้องดำรงตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี

สำหรับบุคคลตาม (3)(4) และ (5) ต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) เป็นผู้สอบบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยผู้สอบบัญชี

(2) รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับ 10 หรือเทียบเท่า มากแล้ว หรือ

(3) เป็นหรือเคยเป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษาของรัฐในระดับมหาวิทยาลัย โดยมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าระดับรองศาสตราจารย์ โดยมี

ให้ถือว่า การตรวจเงินแผ่นดินของรัฐเป็นกรรมการและเลขานุการ

การเสนอชื่อและการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ผ่านบทบัญญัติมาตรา 207 และมาตรา 208 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 277 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละหกปี และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

การพ้นจากตำแหน่ง การเสนอชื่อและการเลือกแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้ผ่านบทบัญญัติมาตรา 211 มาตรา 212 และมาตรา 213 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 278 คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐมีอำนาจหน้าที่ว่า นโยบายเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ การพัฒนาการตรวจรับรองบัญชีโดยองค์กรคณะบุคคล การกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับระบบและการควบคุมตรวจสอบการบริหารงานประมาณ รวมทั้งการกำกับวินัยทางงบประมาณและการคลัง และให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการวินัยทางงบประมาณและการคลัง

มาตรา 279 ให้มีผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐเป็นหัวหน้าผู้บริหาร มีหน้าที่รับผิดชอบงานบริหารงานทั่วไปของงานตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ ซึ่งต้องมียุติธรรมในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ

ให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐพิจารณาจัดเลือกบุคคลซึ่งสมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบ และให้ประธานรัฐสภานำชื่อบุคคลซึ่งได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภากราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้ง

มาตรา 280 ให้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ โดย
มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- (๑) วิธีพิจารณาและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐและคณะกรรมการวินัยทางงบประมาณและการคลัง
- (๒) คุณสมบัติของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ ซึ่งอย่างน้อยจะต้องเป็นผู้มีความชำนาญทางด้านบัญชี เศรษฐศาสตร์ การเงินการคลัง หรือเป็นข้าราชการระดับสูง
- (๓) ระยะเวลาดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ
- (๔) อำนาจหน้าที่ของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ

หมวด 13

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา 281 ให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาคนหนึ่งซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตาม
คำแนะนำของรัฐสภา

ให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา 282 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจมีผู้ช่วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้
ตามความจำเป็น

การแต่งตั้ง การถอดถอน และการมอบหมายงานให้ผู้ช่วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ให้
เป็นไปตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาประกาศกำหนด

มาตรา 283 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและผู้ช่วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต้องมี
คุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 206

มาตรา 284 การเสนอชื่อและการเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาโดยรัฐสภา ให้ทำ
มาตรา 207 มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้เสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐ
สภาจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาลงมติเลือกผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้นหนึ่งคน
เพื่อให้ประธานรัฐสภานำขึ้นทูลเกล้าฯเพื่อทรงแต่งตั้ง และให้นำบทบัญญัติมาตรา 208 วรรคสอง
มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 285 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีวาระการดำรงตำแหน่งห้าปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และเมื่อพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใดแล้ว จะแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใหม่อีกไม่ได้

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาซึ่งพ้นจากตำแหน่ง ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้นใหม่

การพ้นจากตำแหน่ง การเสนอชื่อและการเลือกแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้นำบทบัญญัติมาตรา 211 มาตรา 212 มาตรา 213 และมาตรา 254 มาใช้บังคับกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาโดยอนุโลม

ผู้ช่วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 286 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพ้นจากตำแหน่ง ให้รัฐสภาดำเนินการตามมาตรา 284 เพื่อเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาคนใหม่ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

มาตรา 287 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจ ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

(๒) การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(๓) อำนาจหน้าที่สืบตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 288 เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้สอบสวนเรื่องตามมาตรา 287 แล้วเห็นว่าคำร้องเรียนหรือกรณีที่พิจารณามีมูล ให้ทำความเห็นพร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขส่งให้กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ถ้าผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้สอบสวนแล้ว แม้ปรากฏว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจ เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรี แต่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้น ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ความไม่เสมอภาคในกฎหมาย หรือเป็นการเลือกปฏิบัติ ผู้ตรวจการแผ่นดิน

ของรัฐบาลจะเสนอแนะต่อกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขก็ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐบาลมีอำนาจออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์การรับเรื่องไว้พิจารณา และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ช่วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ได้ตามที่เห็นสมควร และมีอำนาจออกหนังสือเรียกบุคคล พยานหลักฐาน หรือเอกสารจากบุคคลที่เกี่ยวข้องมาเพื่อประกอบการพิจารณาได้

ระเบียบของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐบาลตามวรรคสาม ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 289 ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐบาลทำรายงานเสนอต่อรัฐบาลภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

รายงานตามวรรคหนึ่งให้ระบุถึงผลการปฏิบัติงานในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา และรายงานโดยละเอียดถึงการที่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะตามมาตรา 288 โดยไม่แสดงเหตุผลหรือมิได้ชี้แจงด้วย

ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐบาลเห็นสมควรรายงานให้รัฐบาลทราบเป็นพิเศษเพราะเป็นการวิริยคุณหรือจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ก็ให้กระทำได้

รายงานประจำปีตามวรรคหนึ่งให้เปิดเผยให้ประชาชนทราบ

หมวด 14

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา 290 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอันมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะกระทำมิได้

มาตรา 291 ภายใต้บังคับมาตรา 292 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะกระทำได้อีกแต่โดยหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(2) ผู้ตัดสินแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(3) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(4) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(5) เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดแล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(6) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(7) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้วให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 84 และมาตรา 85 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 292 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง สัตว์รอบ หรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หรืออำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การตรวจสอบทางการเมือง หรือการตรวจเงินแผ่นดินของรัฐ จะกระทำได้ต่อเมื่อมีคะแนนเสียงเห็นชอบจากรัฐสภาในวาระที่สามไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

บทเฉพาะกาล

มาตรา 293 ให้คณะองคมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นคณะองคมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 294 ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เป็นคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา 176 และมาตรา 178 มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีตามมาตรานี้

เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 296 แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง แต่ยังคงอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา 295 ให้ดำเนินการเลือกและแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 296 ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 297 ในวาระเริ่มแรก ให้ดำเนินการเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 120 และศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 205 ภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการตามมาตรา 122 (1) ประกอบด้วยผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ พรรคละหนึ่งคน และวุฒิสภาที่มีอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นผู้พิจารณาเสนอชื่อ และให้วุฒิสภาที่มีอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นผู้พิจารณาเลือก ทั้งนี้ ตามมาตรา 122 หรือมาตรา 207 แล้วแต่กรณี

มาตรา 298 ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดลพรรคการเมือง ให้พรรคการเมืองที่มีอยู่ในวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้คงดำเนินการต่อไปได้ และมีให้นำนบทบัญญัติมาตรา 51 มาตรา 52 และมาตรา 53 มาใช้บังคับ

มาตรา 299 นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 296 ให้วุฒิสภาที่มีอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ทำหน้าที่วุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ แต่สมาชิกวุฒิสภาจะเสนอร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา 146 ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามมาตรา 291 ตั้งกระทู้ถามตามมาตรา 164 หรือมาตรา 165 หรือเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา 166 หรือมาตรา 167 ไม่ได้

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 86 มาใช้บังคับกับสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 300 ในวาระเริ่มแรก ให้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

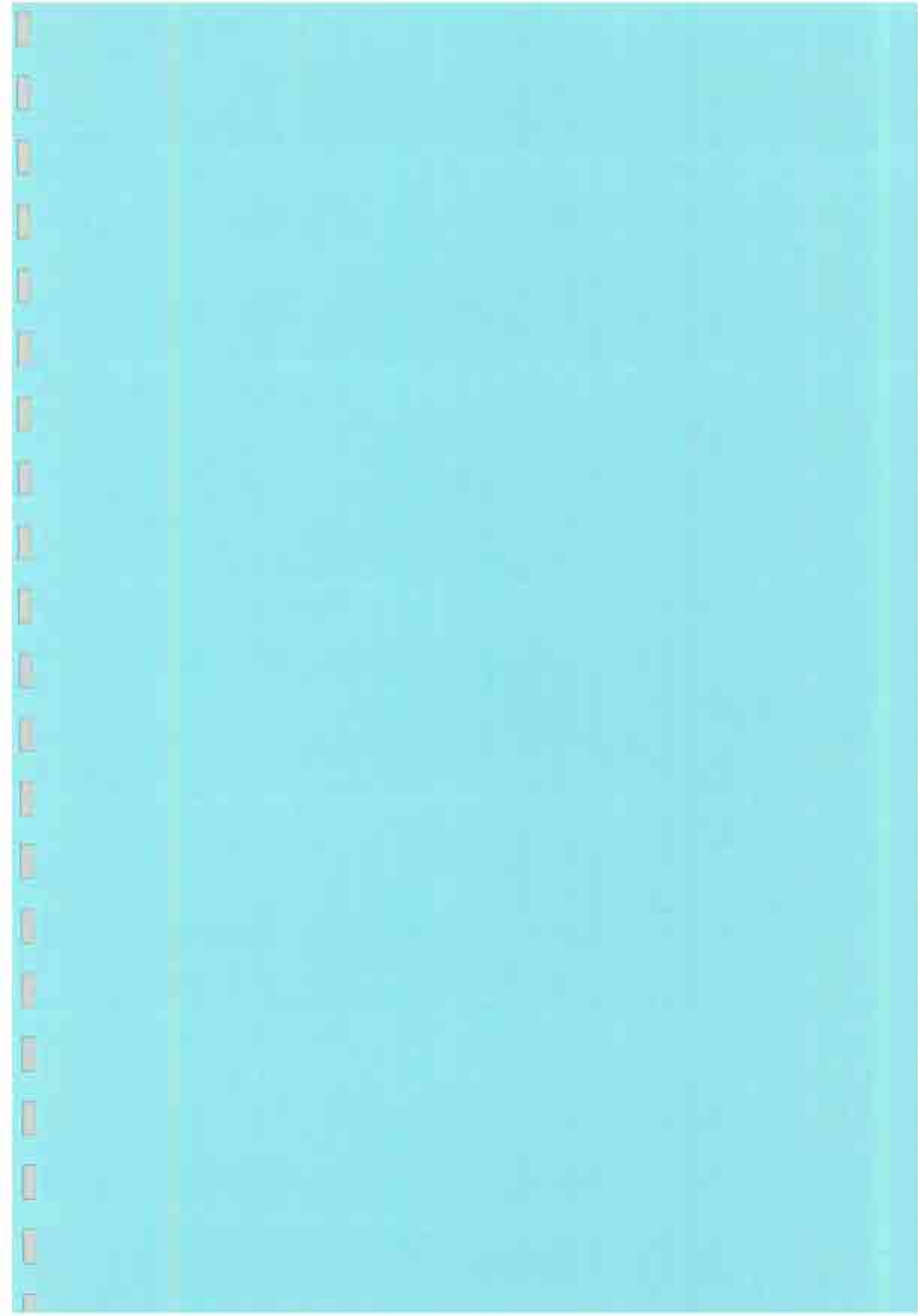
(1) กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้ตราให้แล้วเสร็จภายในสิบแปดเดือนนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

(๖) กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฉบับอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ตาม (1) ให้ตราให้แล้วเสร็จภายในยี่สิบสี่เดือนนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

ในการนี้ที่การตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ภายในเวลาที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้สภาผู้แทนราษฎรสืบสภา และให้วุฒิสภากำหนดให้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดดังกล่าว

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
ประธานรัฐสภา



(Draft)

CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND

B.E.

.....
.....
.....

CHAPTER I

General Provisions

Section 1. Thailand is a unified and indivisible Kingdom.

Section 2. Thailand adopts a democratic regime of government with the King as Head of the State.

Section 3. The sovereign power is derived from the Thai people. The King as Head of the State shall exercise such power through the National Assembly, the Council of Ministers, all Courts and the referendum in accordance with the provisions of this Constitution.

Section 4. The Thai people, irrespective of their origins or religions, shall enjoy equal protection under this Constitution.

Section 5. The provisions of any law, which are contrary to or inconsistent with this Constitution, shall be unenforceable.

CHAPTER II

The King

Section 6. The King shall be enthroned in a position of revered worship and shall not be violated.

No person shall expose the King to any sort of accusation or action.

Section 7. The King is a Buddhist and an upholder of religions.

Section 8. The King holds the position of Head of the Thai Armed Forces.

Section 9. The King has the prerogative power to create title and confer decorations.

Section 10. The King selects and appoints qualified persons as President of the Privy Council and not more than eighteen Privy Councillors to constitute the Privy Council.

The Privy Council has a duty to render such advice to the King on all matters pertaining to His functions as He may consult, and has other duties as provided in this Constitution.

Section 11. The selection and appointment as well as the removal of a Privy Councillor shall depend entirely upon the King's pleasure.

The President of the National Assembly shall countersign the Royal Command appointing or removing the President of the Privy Council.

The President of the Privy Council shall countersign the Royal Command appointing or removing other Privy Councillors.

Section 12. A Privy Councillor shall not be a judge of the Constitutional Court, senator, member of the House of Representatives government official holding a permanent position or receiving a salary, official of a State enterprise, or member or official of a political party, and must not manifest loyalty to any political party.

Section 13. Before taking office, a Privy Councillor must make a solemn declaration before the King in the following words:-

"I (name of the declarer), do solemnly declare that I will be loyal to His Majesty the King and will faithfully perform my duties in the interests of the country and of the people. I will also uphold and observe the Constitution of the Kingdom of Thailand in every respect."

Section 14. A Privy Councillor vacates his or her office upon death, resignation or removal by a Royal Command.

Section 15. The appointment and removal of officials of the Royal Household and the Royal Chief *Aide-de-Camp* shall depend entirely upon the King's pleasure.

Section 16. Whenever the King is absent from the Kingdom or unable to perform His functions for any reason whatsoever, He will appoint a person Regent, and the President of the National Assembly shall countersign the Royal Command.

Section 17. In the case where the King does not appoint a Regent under section 16 or the King is unable to appoint a Regent owing to His not being *sui juris* or any other reason whatsoever, the Privy Council shall submit the name of a person suitable to hold the office of Regent to the National Assembly for approval. Upon approval by the National Assembly, the President shall make an announcement, in the name of the King, of the appointment of such person as Regent.

During the expiration of the term of the House of Representatives or the dissolution thereof, the Senate shall act as the National Assembly in giving an approval under paragraph one.

Section 18. While there is no Regent under section 16 or section 17, the President of the Privy Council shall be Regent *pro tempore*.

In the case where the Regent appointed under section 16 or section 17 is unable to perform his or her duties, the President of the Privy Council shall temporarily act as Regent.

While being the Regent under paragraph one or acting as Regent under paragraph two, the President of the Privy Council shall not perform his or her duties as President of the Privy Council. In such case, the Privy Council shall select a Privy Councillor to act temporarily as President of the Privy Council.

Section 19. Before taking office, the Regent appointed under section 16 or section 17 shall make a solemn declaration before the National Assembly in the following words:

"I (name of the declarer), do solemnly declare that I will be loyal to His Majesty the King (name of the King) and will faithfully perform my duties in the interests of the country and of the people. I will also uphold and observe the Constitution of the Kingdom of Thailand in every respect."

Section 20. Subject to section 21, the succession to the Throne shall be in accordance with the Palace Law on Succession, B.E. 2467 and any amendment thereto.

The amendment of the Palace Law on Succession, B.E. 2467 shall be the prerogative power of the King. At the initiative of the King, the Privy Council shall draft the Palace Law Amendment and shall present it to the King for His consideration. When he has already approved it and put His signature thereon, the President of the Privy Council shall notify the President of National Assembly for informing the National Assembly. The President of the National Assembly shall countersign the Royal Command, and the Palace Law Amendment shall have the force of law upon its publication in the Government Gazette.

Section 21. In the case where the Throne becomes vacant and the King has already appointed His Heir to the Throne under the Palace Law on Succession, B.E. 2467, the Council of Ministers shall notify the President of the National Assembly. The President of the National Assembly shall convoke the National Assembly for acknowledgement thereof, and the President of the National Assembly shall invite such Heir to ascend the Throne and proclaim such Heir King.

In the case where the Throne becomes vacant and the King has not appointed His Heir under paragraph one, the Privy Council shall submit the name of the Successor to the Throne under section 20 to the Council of Ministers for further submission to the National Assembly for approval. For this purpose, the name of a Princess may be submitted. Upon the approval of the National Assembly, the President of the National Assembly shall invite such Successor to ascend the Throne and proclaim such Successor King.

During the expiration of the term of the House of Representatives or the dissolution thereof, the Senate shall act as the National Assembly in acknowledging the matter under paragraph one or in giving an approval under paragraph two.

Section 22. Pending the proclamation of name of the Heir or Successor to the Throne under section 21, the President of the Privy Council shall be the Regent *pro tempore*. In the case where the Throne becomes vacant while the Regent has been appointed under section 16 or section 17 or while the President of the Privy Council is acting as Regent under section 18 paragraph one, such Regent, as the case may be, shall continue to be the Regent until the proclamation of the name of the Heir or Successor to ascend the Throne as King.

In the case where the Regent who has been appointed and continues to be the Regent under paragraph one is unable to perform his or her duties, the President of the Privy Council shall temporarily act as Regent.

In the case where the President of the Privy Council is the Regent under paragraph one or temporarily acts as Regent under paragraph two, the provisions of section 18 paragraph three shall apply.

Section 23. In the case where the Privy Council will have to perform its duties under section 17 or section 21 paragraph two, or the President of the Privy Council will have to perform his or her duties under section 18 paragraph one or paragraph two or section 22 paragraph two, and during that time there is no President of the Privy Council or the President of the Privy Council is unable to perform his or her duties, the remaining Privy Councillor shall elect one among themselves to act as President of the Privy Council or to perform the duties under section 18 paragraph one or paragraph two or section 22 paragraph three, as the case may be.

CHAPTER III

Rights and Liberties of the Thai People

Section 24. All persons shall enjoy rights and liberties subject to the provisions of the Constitution.

Rights or liberties recognised, expressly or by implication, by this Constitution shall be directly binding on the National Assembly and shall be observed and protected by the Council of Ministers, the Courts and other State organisations.

Section 25. The restriction of a person's rights and liberties shall, where permissible under this Constitution, be imposed specially for such purposes as determined by this Constitution and only to the extent of necessity, provided that the restriction of rights and liberties by law which affects the essential substance of such rights and liberties shall not be made.

The law imposing restriction on a person's rights and liberties shall be of general application, not be intended to apply to any particular case or person and shall also specify the provisions of the Constitution authorising such restriction.

The provisions of paragraph one and paragraph two shall also apply to the exercise of powers by other State organisations.

Section 26. All persons are equal before the law and shall enjoy equal protection under the law.

Men and women shall enjoy equal of rights.

Discrimination against a person, be it in his or her favour or to his or her prejudice, on the ground of the difference in sexes, origins, places of birth, races, languages, religious beliefs or political views which are not contrary to section 62 or section 63, shall not be permitted.

Section 27. A person shall enjoy political rights as provided in this Constitution.

The exercise of political rights shall be in accordance with this Constitution and its organic laws or the democratic regime of government of Thailand with the King as Head of the State.

Section 28. A person shall enjoy full liberty to profess a religion, a religious sect or creed and to exercise a form of worship in accordance with his or her belief; provided that it is not contrary to his or her civic duties and the public order or good morals.

In exercising the liberty referred to in paragraph one, a person is protected from any act of the State which is derogatory to his or her rights or detrimental to his or her due benefits on the grounds of professing a religion, a religious sect or creed, or exercising a form of worship with his or her different belief from that of others.

Section 29. No person shall be inflicted with a criminal punishment unless he or she has committed an act which the law in force at the time of commission provided to be an offence and imposed a punishment therefor, and the punishment to be inflicted on such person shall not be heavier than that provided by law in force at the time of the commission of the offence.

Section 30. An alleged offender or an accused in a criminal case shall be presumed innocent.

Before the passing of a final judgment convicting a person of having committed an offence, such person shall not be treated as a convict.

An application for a bail of the alleged offender or the accused in a criminal case shall have to be accepted for consideration without delay, and an excessive bail shall not be demanded. The refusal of a bail must be based on the grounds specifically provided by law, and the alleged offender or the accused shall be informed of such grounds without delay on the same day as the date of the application.

The right to appeal against a refusal of a bail is protected in accordance with the law.

A person being detained or imprisoned has the right to receive a visit as may be appropriate.

Section 31. A person shall enjoy the liberty of his or her person.

No arrest, detention or search of a person, under any circumstance, may be made except by virtue of the law; provided that the person so arrested or searched shall be notified without delay of the charge or cause together with reasonable particulars in respect of such arrest or search, and the detainee has the right to see and consult his or her advocate in private.

In making a charge against a person, there must be sufficient evidence that such person is likely to have committed the offence as in the charge.

In the case of detention of a person, the detainee, Public prosecutor or other person acting in the interest of the detainee has the right to lodge with the Court having criminal jurisdiction a plaint alleging that the detention is unlawful. Upon receipt of such plaint, the Court shall forthwith proceed with an *ex parte* examination. If, in the opinion of the Court, the plaint presents a *prima facie* case, the Court shall have the power to order the person responsible for the detention to produce the detainee promptly before the Court, and if the person responsible for the detention cannot satisfy the Court that the detention is lawful, the Court shall order an immediate release of the detainee.

Section 32. In a criminal case, an alleged offender or an accused to a speedy and fair inquiry or trial.

In the case where the accused is detained during the Court trial and the Court has failed to have an order or judgment within one year as from the date of the detention, the Court shall order a release of the accused with or without bail in accordance with the provisions of the law.

Section 33. In a criminal case, an alleged offender or an accused has the right to receive aid from the State by providing an advocate in accordance with the provisions of the law.

In a civil case, a person has the right to receive legal aid from the State in accordance with the provisions of the law.

Section 34. A person has the right not to make a statement incriminating himself or herself which may result in criminal prosecution being taken against him or her.

Any statement of a person obtained from torture, threat, physical coercion, or any act which causes such statement to be made involuntarily shall be inadmissible in evidence.

Section 35. In the case where any person was inflicted with a criminal punishment by a final judgment, if it appears in the judgment of the

Court reviewing the case thereafter that such person did not commit the alleged offence, that person shall be entitled to compensation and to recover all rights lost by virtue of the judgment upon the conditions and in the manner provided by law.

Section 36. Forced labour shall not be imposed except by virtue of the law specifically enacted for the purpose of averting imminent public calamity or by virtue of the law which provides for its imposition during the time when the country is in a state of armed conflict or war, or when a state of emergency or martial law is declared.

Section 37. A person shall enjoy the liberty of dwelling.

A person is protected for his or her peaceful habitation in and possession of a dwelling place. The entry into a dwelling place without consent of its possessor or the search thereof shall not be made except by virtue of the law.

Section 38. The property right of a person is protected. The extent and restriction of such right shall be in accordance with the provisions of the law.

The succession is protected. The right of succession of a person shall be in accordance with the provisions of the law.

Section 39. The expropriation of immovable property shall not be made except by virtue of the law specifically enacted for the purpose of public utility, national defence, exploitation of national resources, town and country planning, agricultural or industrial development, land reform, or other public interests, and fair compensation shall be paid in due time to the owner thereof as well as to all the persons having the rights thereto, who suffer loss by such expropriation, as provided by law.

The amount of compensation under paragraph one shall be fairly assessed with due regard to the normal price, mode of acquisition, nature and situation of the immovable property, and loss of the person whose property or right thereto is expropriated.

The law on expropriation of immovable property shall specify the purpose of the expropriation and shall clearly determine the period of time to fulfil the purpose. If the immovable property is not used to fulfil such purpose within such period of time, it shall be returned to the original owner or his or her heir, unless it is used for other purposes under paragraph one and by virtue of the law.